Eerste Kamer der Staten-Generaal **I**

Vergaderjaar 2026-2027

36 947 Wijziging van de Wet milieubeheer en de Wet op de economische delicten in verband met het verhogen van het aandeel van gas uit hernieuwbare bronnen in de totale leveringen van gas aan afnemers (Wet bijmengverplichting groen gas)

E **NOTA NAAR AANLEIDING VAN HET TWEEDE VERSLAG**
Ontvangen 27 november 2026

I. Inleiding

Het kabinet heeft met belangstelling kennisgenomen van het tweede verslag van de vaste commissie voor economische zaken/klimaat en groene groei bij het wetsvoorstel bijmengverplichting groen gas. Hieronder worden de vragen beantwoord die door de leden van **PRO**, **BBB**, **ChristenUnie**, **JA21** en de **Fractie-Visseren-Hamakers** gesteld zijn. De vragen en opmerkingen uit het tweede verslag zijn integraal opgenomen in cursieve tekst en de beantwoording daarvan in gewone typografie.

II. Beantwoording vragen van de leden van PRO, BBB, ChristenUnie, JA21 en de Fractie-Visseren-Hamakers

*Het wetsvoorstel heeft de fractieleden van **PRO, BBB, ChristenUnie, JA21** en de **Fractie-Visseren-Hamakers** aanleiding gegeven tot het maken van de volgende opmerkingen en het stellen van de volgende vragen.*

Vragen en opmerkingen van de fractie van de PRO

1. *De leden van de PRO-fractie zijn kritisch op een ongebreidelde toename van mestvergisting. In de nota naar aanleiding van het verslag licht de regering toe dat bij het aanschaffen van een monomestvergister SDE++ aangevraagd kan worden bij een referentiewaarde van 130 koeien. Voor deze vergisters is een vergunning nodig van de gemeenten en provincies.*[1] *Hebben de gemeenten, provincies en de omgevingsdiensten de benodigde capaciteit om een toename in aanvragen voor mestvergisters te verwerken? Gaat de regering extra budget beschikbaar stellen voor de uitgebreide taken van gemeenten, provincies en omgevingsdiensten?*

Het kabinet herkent niet in het geschetste beeld. Voor de financiering van die VTH-taken zijn middelen opgenomen in het Gemeente- en het Provinciefonds. Het kabinet stelt geen aanvullende financiering beschikbaar als gevolg van de bijmengverplichting, omdat het verlenen van vergunningen voor mestvergisters past binnen de bestaande taken van de verantwoordelijke medeoverheden. Daarnaast werkt het kabinet aan het beschikbaar maken van kennis en informatie voor aanvragers van vergunningen en vergunningverleners via onder meer het Expertisecentrum Groen Gas.

2. *Welke maatregelen zou de regering kunnen nemen om een wildgroei van mestvergisters te voorkomen? Welke maatregelen neemt de regering om een wildgroei van mestvergisters in het landelijke gebied te voorkomen? Welke middelen geeft de regering de gemeenten en provincies om toezicht en handhaving van mestvergisters te versterken? Heeft de regering overwogen het aantal mestvergisters te maximeren?*

[1] *Kamerstukken I* 2026/27, 36.947, C, p. 15.

Het kabinet herkent zich niet in het geschetste beeld. De bijmengverplichting kent een behoedzaam opbouwpad en ligt de eerste jaren onder het huidige productie niveau in Nederland. Bovendien kan groen gas ook geproduceerd worden uit andere grondstoffen. Groen gas productie zorgt voor een significante reductie van CO_2- en methaanuitstoot. Een combinatie van dagontmesting (door stalaanpassingen), mestvergisting en mestverwerking (door stikstofstrippen of -scrubben) zorgt daarnaast voor een significante reductie van stikstofuitstoot. Mestvergisting in combinatie met stalaanpassingen en mestverwerking is daarmee van belang voor het reduceren van de klimaatimpact, en de verduurzaming van (een deel van) de veehouderij. Daarnaast faciliteert mestvergisting de productie van Renure (waar nog wel de nodige mestverwerkingsstappen voor nodig zijn), waarmee juist (fossiel geproduceerde) kunstmest kan worden vervangen.
De huidige werkwijze rondom vergunningverlening, inclusief beroep- en bezwaarprocedures, en het toezicht op vergisters door Omgevingsdiensten waarborgt dat er alleen mestvergisters bij komen die voldoen aan de voorwaarden van vergunningverlening, en dat er wordt toegezien op de bedrijfsvoering. Door beleid rondom het stimuleren van centrale mestvergisting, zoals het Ontwikkelfonds Collectieve Mestvergisting, wordt gestimuleerd om mest centraal te vergisten en te verwerken, waardoor minder locaties nodig zijn voor een bepaalde hoeveelheid groen gas productie.

3. *Welke aanpassingen in het geurbeleid gaat de regering voorstellen om de toegenomen mestvergisting te compenseren? In het geval dat de regering geen aanpassingen heeft overwogen, waarom niet?*

Onder de Omgevingswet moet het bevoegd gezag al beoordelen of het geurniveau in de omgeving aanvaardbaar blijft voor omwonenden. Daarmee worden de belangen van omwonenden geborgd. Het is volgens het kabinet dus niet nodig om hier aanpassingen in te maken. Specifiek voor mestvergisting geldt bovendien dat dit in de regel zorgt voor een verlaging van geur, aangezien digestaat minder geur produceert dan onbehandelde mest en doorgaans afgedekt wordt opgeslagen.

4. *Heeft de regering onderzocht of het mogelijk is om een productieplafond op mestvergisting vast te stellen? Zo ja, welke vormen van een productieplafond heeft de regering onderzocht? Wat waren de effecten van deze productieplafonds? Zo nee, waarom heeft de regering dit niet onderzocht? Zou de regering alsnog kunnen overwegen de effecten van een productieplafond op mestvergisting te onderzoeken? Heeft de regering overwogen verschillende buy-out prijzen te hanteren voor de verschillende productiemethoden van groen gas? Heeft de regering een wijziging in de SDE++ systematiek overwogen naar aanleiding van het voorstel?*

De bijmengverplichting groen gas is techniekneutraal vormgegeven. Dat betekent dat alle grondstoffen en alle productietechnieken die zijn toegestaan binnen de Richtlijn Hernieuwbare Energie (RED) in aanmerking komen. Deze benadering is gekozen om een zo kosteneffectief mogelijke en duurzame invulling van de doelstelling te faciliteren.

Er is daarom niet overwogen om verschillende productieplafonds of verschillende buy-out prijzen te hanteren voor verschillende productiemethoden. Ook is er geen SDE++ wijziging overwogen naar aanleiding van het wetsvoorstel. Desalniettemin, zoals in de wetsbehandeling aangegeven, hecht het kabinet eraan dat bij de evaluatie van de wet wordt bezien of de bijmengverplichting onbedoelde effecten heeft. Zo zijn er in de wetsbehandeling zorgen geuit over mogelijke averechtse effecten van het stimuleren van groengasproductie door mestvergisting in de landbouw, bijvoorbeeld ten gevolge van financiële prikkels binnen de SDE++. Het kabinet onderschrijft dat het stimuleren van mestvergisting, onder meer door middel van de bijmengverplichting, de transitie in de landbouw niet mag belemmeren.

Het kabinet zal daarom vanaf de inwerkingtreding van de bijmengverplichting nauwlettend monitoren of en zo ja hoe de stimulering van groengasproductie door middel van mestvergisting leidt tot ongewenste effecten (een zogenaamde landbouwtransitietoets). De Tweede Kamer wordt in Q1 2027 geïnformeerd over de voortgang. De Tweede Kamer wordt voorafgaand aan de openstellingsronde van de SDE++ 2027 geïnformeerd over de tussentijdse resultaten van de monitoring. Mocht blijken dat er sprake is van ongewenste effecten, zal het kabinet de Tweede Kamer informeren

of en zo ja welke maatregelen binnen de SDE++ passend en/of nodig zijn. De gevolgen voor de landbouwtransitie vormen bovendien een onderdeel van de evaluatie van de wet in 2029.

5. *Wanneer digestaat onjuist wordt gebruikt, kan dit meer uitspoeling veroorzaken. Wat voor een toename in uitspoeling verwacht de regering door het wetsvoorstel? Als uitspoeling toeneemt, kan dit een effect hebben op de doelstellingen zoals die zijn vastgesteld in de Kaderrichtlijn Water (hierna: KRW) en de Nitraatrichtlijn. Welke aanvullende maatregelen, naar aanleiding van het wetsvoorstel, gaat de regering nemen om te voorkomen dat de doelstellingen uit de KRW en de Nitraatrichtlijn verder uit zicht raken? Gaat de regering de effecten op de KRW en de nitraatrichtlijn meenemen in de beleidsevaluaties van dit wetsvoorstel?*

De productie van groen gas door mestvergisting heeft geen gevolgen voor de uitspoeling van nutriënten in het grondwater. Het digestaat dat mag worden aangewend is namelijk begrensd door de maximale norm van 170 kg. stikstof uit dierlijke mest per hectare per jaar. Daarnaast gelden voor digestaat dezelfde regels ten aanzien van emissiearm uitrijden als voor dierlijke mest. Er zijn dus geen specifieke nadelige effecten te verwachten van mestvergisting door het aanwenden van het digestaat en daarmee is er ook geen aanleiding voor aanvullende maatregelen.

6. *De fractieleden van PRO erkennen dat de weidegangpremies en de eco-regeling van het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (hierna: GLB) weidegang stimuleren.*[2] *Weidegangpremies benadrukken de noodzaak van het stimuleren van weidegang. Door het wetsvoorstel zullen echter tegenovergestelde financiële prikkels gecreëerd worden ten opzichte van de weidegangpremies en de eco-regeling van het GLB. Wanneer de gasprijs stijgt zal deze ongewenste prikkel verder toenemen.*[3] *Zou de regering inzicht kunnen geven in de financiële bedragen die een veehouderij per koe (of andere logische eenheid) krijgt voor meer uren weidegang vanuit de genoemde regelingen? Kan de regering daarnaast aangeven welke financiële inkomsten een gemiddelde veehouderij per koe uit mestvergisting kan halen (of andere aan de inkomsten van de weidegang te relateren eenheid)? Zou de regering kunnen toelichten wat de geraamde financiële effecten zouden zijn van een 10% en 50% stijgende gasprijs op de financiële positie van boeren met, en zonder een mestvergister na de invoering van het wetsvoorstel? Wat is het break-even moment? Zijn daaruit mogelijke perverse prikkels ten aanzien van weidegang te voorzien? Welke garanties kan de regering bieden dat de weidegang-uren niet minder worden door de invoering van het wetsvoorstel, ook niet bij een stijgende gasprijs? Op basis van welke rapporten baseert de regering de stelling dat het wetsvoorstel geen grote financiële prikkel gaat opleveren om weide-uren te verminderen?*[4]

Het kabinet vindt het stimuleren van weidegang belangrijk en ondersteunt melkveehouders hiervoor via de eco-regeling binnen het GLB. Weidegang kent onder het GLB een vergoeding van 45 euro per hectare. Daarnaast wordt weidegang privaat beloond via de weidemelkpremie. Of weidegang bedrijfseconomisch aantrekkelijk is, verschilt per melkveehouder en is naast weidegang ook afhankelijk van andere bedrijfskenmerken zoals de grootte van de huiskavel, de melkproductie en het rantsoen. Bovendien is weidegang in veel gevallen bedrijfseconomisch aantrekkelijk, ook zonder beloning vanuit de overheid en zijn de meeste melkveehouders intrinsiek gemotiveerd hun koeien te weiden.
Ook voor de financiële inkomsten uit mestvergisting per koe of vergelijkbare eenheid geldt dat deze afhankelijk zijn van uiteenlopende factoren, zoals de schaal van de vergister, de beschikbare hoeveelheid mest, de efficiëntie van de installatie en de marktprijs van groen gas. Het kabinet beschikt momenteel niet over specifieke berekeningen van de inkomsten per koe uit mestvergisting.
Het kabinet beschikt niet over berekeningen van de financiële effecten in geval van stijgende gasprijzen voor veehouders met en zonder mestvergister. De diversiteit van

[2] *Kamerstukken I* 2026/27, 36.947, C, p. 3; Voorhang ontwerp-AMvB dierwaardige veehouderij, Kamerstukken 28 286, nr. 1481.
[3] *Kamerstukken I* 2026/27, 36.947, C, p. 3
[4] *Kamerstukken I* 2026/27, 36.947, C, p. 13.

bedrijven maakt dat er ook geen berekeningen kunnen worden uitgevoerd die voor alle bedrijven van toepassing kunnen zijn.

Mestvergisting en weidegang kunnen naast elkaar bestaan: ook bij weidegang wordt mest opgevangen wanneer koeien op stal staan en deze mest kan worden gebruikt voor vergisting. Daarnaast blijven andere financiële prikkels, zoals weidegangpremies en de eco-regeling, van kracht om weidegang te stimuleren. Gezien de diversiteit tussen mestvergisters heeft het kabinet de prikkels niet exact gekwantificeerd. Wel zal het kabinet de komende periode nauwlettend monitoren of de stimulering van groengasproductie via mestvergisting leidt tot ongewenste effecten op de landbouwtransitie. De Kamers zullen hierover worden geïnformeerd in het eerste kwartaal van 2027 en voorafgaand aan de openstelling van de SDE++ 2027. De gevolgen voor de landbouwtransitie maken bovendien onderdeel uit van de evaluatie van de wet in 2029.

7. *De fractieleden van PRO zijn ingenomen met de uitleg van de regering uit de nota naar aanleiding van het verslag dat in de aangekondigde Landelijke vrijwillige beëindigingsregeling veehouderijlocaties (vbr) geen vergoeding wordt toegekend voor het waardeverlies van een mestvergister.*[5] *De fractieleden van PRO stellen echter vast dat geen antwoord is gegeven op de vraag of, in het geval dat gedwongen uitkoop toegepast wordt, de waarde van mestvergisters wordt meegerekend in het uitkoopbedrag.*[6] *De leden van de PRO-fractie zouden graag antwoord krijgen op deze vraag. En mocht op dat moment een mestvergister wel tot de uitkoop behoren, dan zouden deze leden graag horen hoe in de opzet van de biogas-regelingen te voorkomen is dat de samenleving tweemaal betaalt: eenmaal bij realisatie en eenmaal bij uitkoop. Deze leden wijzende regering erop dat bij gedwongen uitkoop percentages van 130% vergoeding normaal zijn en dat dat dus een financiële prikkel kan zijn om een risicovolle centrale neer te zetten.*

In mijn antwoord op vraag 7 uit de eerste Nota naar aanleiding van het Verslag, of een mestvergister onderdeel uitmaakt van de vergoeding in het kader van beëindigingsregelingen, heb ik aangegeven dat dit niet het geval is. Voor dit antwoord ging ik uit van de situatie van vrijwillige beëindiging, aangezien gedwongen uitkoop geen onderdeel uitmaakt van de stikstofaanpak van het kabinet. De vraag welke onderdelen bij gedwongen uitkoop worden meegenomen is dan ook niet aan de orde.

Gedwongen uitkoop in de vorm van onteigening of gedwongen verplaatsing kan wel aan de orde zijn bij specifiek vastgestelde ruimtelijke opgaven, zoals de aanleg van infrastructuur, natuur of woningen op een bepaalde locatie. Dit maakt geen onderdeel uit van de stikstofaanpak. In het geval van onteigeningstrajecten ten behoeve van ruimtelijke opgaven wordt per individuele casus bezien hoe de compensatie wordt opgebouwd. De risico’s die geschetst worden doen zich niet meer of minder voor dan bij elke andere (gesubsidieerde) investering in goederen die mogelijk weer uitgekocht worden, zoals een elektrische bedrijfsboiler.

8. *De regering stelt in de nota naar aanleiding van het verslag dat groen gas uit vergassing een belangrijk deel zal uitmaken van de groengasvoorziening op basis van onderzoek van CE Delft.*[7][8] *De leden van de PRO-fractie vragen zich af op welke wijze de regering de beoogde vergassing wenst op te schalen, naast het wetsvoorstel. Verder vragen deze leden zich ook af welk alternatief beleid de regering overwogen heeft om de productie van groen gas uit vergassing op te schalen.*

Vergassing is één van de technieken waarmee groen gas geproduceerd kan worden. Gezien het opbouwpad van de bijmengverplichting in het voorjaar van 2025 is verlaagd en import van buitenlands groen gas wordt toegestaan, verwacht het kabinet dat vergassingstechnologie niet noodzakelijk is om de hoogte van de bijmengverplichting te kunnen invullen.

---

[5] *Kamerstukken I* 2026/27, 36.947, C, p. 4.
[6] *Kamerstukken I* 2026/27, 36.947, C, p. 4.
[7] *Kamerstukken I* 2026/27, 36.947, C, p. 4.
[8] *Kamerstukken I* 2026/27, 36.947, C, p. 4.

Het kabinet ziet vergassingstechnologie wel als belangrijke technologie voor het produceren van koolstofdragers, daarom zet het kabinet in op deze technologie met meerdere instrumenten naast de bijmengverplichting. Er is de bestaande DEI+ regeling waarmee vergassingsproducenten tot 30 miljoen euro CAPEX-subsidie kunnen ontvangen voor het opzetten van een demonstratieproject. Om de kapitaalintensieve aanloopfase naar het maken van een DEI+ aanvraag voor producenten te vergemakkelijken is dit jaar ook de STUDI regeling opgezet waarmee vergassingsproducenten de kosten voor haalbaarheidsstudies en milieustudies vergoed kunnen krijgen. Daarnaast kunnen producenten een SDE++-subsidie aanvragen voor groen gas geproduceerd middels vergassingstechnologie.

9. *De leden van de PRO-fractie zijn van mening dat de vraag over het gebruik van groen gas in 2050 niet afdoende is beantwoord. In de nota naar aanleiding van het verslag stelt de regering dat naar verwachting een verschuiving zal plaatsvinden van de vergisting van dierlijke restromen naar de vergisting van plantaardige reststromen.*[9] *Kan de regering deze verwachting toelichten? Waar is deze verwachting op gebaseerd? Zou de regering toe kunnen lichten welke maatregelen de regering kan uitvoeren in het geval dat de verwachting onjuist blijkt te zijn?*

Momenteel worden in Nederland zowel dierlijke als plantaardige restromen gebruikt voor groen gas productie. In de Nota naar aanleiding van het Eerste Verslag heeft het kabinet gesteld dat indien de omvang van mestproductie in Nederland verder daalt richting 2050 dan nu meegenomen is in de bepaling van de productiepotentie, er naar verwachting een verschuiving plaatsvindt in het gebruik van grondstoffen. Indien er minder mestproductie plaatsvindt is er immers ook minder mest beschikbaar voor vergisters. Dit betekent automatisch dat het voor vergisters relatief interessanter wordt om te kijken naar de vergisting van plantaardige reststromen. Voor een individuele vergister is de keuze voor reststroomgebruik immers afhankelijk van lokale beschikbaarheid en de prijs.
Hiermee doet het kabinet geen uitspraken over de omvang van de veestapel in 2050, ook wordt geen specifieke verwachting of richting aangekondigd. Er wordt met name geconstateerd dat de verhouding tussen gebruik van verschillende type grondstoffen afhankelijk is van het relatieve aanbod.
Het kabinet onderschrijft dat het stimuleren van mestvergisting, onder meer door middel van de bijmengverplichting, de transitie in de landbouw niet mag belemmeren. Het kabinet zal daarom vanaf de inwerkingtreding van de bijmengverplichting nauwlettend monitoren of en zo ja hoe de stimulering van groengasproductie door middel van mestvergisting leidt tot ongewenste effecten (een zogenaamde landbouwtransitietoets). Het is te vroeg om vooruit te lopen op specifieke maatregelen voor de periode 2040-2050, aangezien dit te ver in de toekomst ligt.

10. *Deze leden zijn nog steeds bezorgd over de handhaving bij mestvergisting en co-vergisters. In plaats van een nodige investering in het VTH-stelsel neemt de bijdrage van het Rijk af van 19,4 miljoen euro naar 17,4 miljoen euro.*[10] *Dit, terwijl het IPO geconcludeerd heeft dat een investering van het Rijk van 30 tot 60 miljoen per jaar nodig zou zijn om het VTH-stelsel te versterken.*[11] *Is de regering voornemens om te investeren in het VTH-stelsel naar aanleiding van dit voorstel? Zou de regering bereid zijn om een specifieke bijdrage te leveren aan de financiering voor het VTH-stelsel? Gaat de VTH uitgebreid worden naar aanleiding van het wetsvoorstel?*

De NVWA controleert jaarlijks of co-vergisters voldoen aan de voorschriften van de mestwetgeving en valt organisatorisch onder het ministerie van LVVN. De investeringen die u noemt verwijzen vermoedelijk naar de begroting van het ministerie van IenW. VTH-taken in het milieu domein worden in de regel uitgevoerd door omgevingsdiensten, gemandateerd door gemeenten en provincies. Voor de financiering van die VTH-taken zijn middelen opgenomen in het Gemeente- en het Provinciefonds. Naast die middelen heeft het ministerie van IenW vanaf 2022 structureel extra financiële middelen ter beschikking om het VTH-stelsel milieu te versterken, waaronder 18 miljoen euro voor beleidsdoeleinden.

[9] *Kamerstukken I* 2026/27, 36.947, C, p. 16.
[10] IPO, Beter VTH-stelsel nodig voor veilige leefomgeving - Interprovinciaal Overleg.
[11] IPO, Beter VTH-stelsel nodig voor veilige leefomgeving - Interprovinciaal Overleg.

Vragen en opmerkingen van de fractie van de BBB
De leden van de BBB-fractie hebben kennisgenomen van de nota naar aanleiding van het verslag. Zij danken de regering voor de beantwoording, maar constateren dat een aantal vragen niet of slechts ten dele is beantwoord. De beantwoording roept bovendien nieuwe vragen op. Deze leden hebben daarom nog de volgende vragen.
Mest en haalbaarheid van het groeipad
In antwoord op de vragen 23 en 47 schrijft de regering dat in de rekenbasis dierlijke mest bijna 40% van de grondstoffen vormt en ruim 60% van de ketenemissiereductie oplevert.[12] *Tegelijk blijft de regering erbij dat de verplichting "geen specifieke hoeveelheid mest" vereist.*

11. *Erkent de regering dat de hoogte van de verplichting, zoals die nu is bepaald, voor ruim 60% rust op mestvergisting?*

In de bijmengverplichting wordt niet gestuurd op een bepaalde hoeveelheid groen gas die behaald moet worden met mestvergisting. Voor het bepalen van de hoogte van de bijmengverplichting is wel een inschatting gemaakt en is initieel uitgegaan van ruim 60% bijdrage van vergisting van mest. Dat was echter voordat de hoogte van de verplichting met 25% werd verlaagd en voordat buitenlands groen gas werd toegestaan, beide ontwikkelingen maken de bijmengverplichting groen gas minder afhankelijk van vergisting van mest in Nederland.

12. *Kan de regering een gevoeligheidsanalyse geven van de haalbaarheid van het groeipad als het aanbod van groen gas uit mest achterblijft, bijvoorbeeld bij 50% en 75% van het aangenomen volume? Welk deel van de verplichting wordt dan naar verwachting ingevuld met import en welk deel met de buy-out?*

De bijmengverplichting is techniekneutraal vormgegeven en schrijft dus geen specifieke hoeveelheid groen gas uit mestvergisting voor. Daarmee zal de verplichting dan dus automatisch ingevuld worden met andere bronnen. De bijmengverplichting kent bovendien een behoedzaam opbouwpad en de hoogte van de bijmengverplichting ligt de eerste drie jaar onder het huidige niveau van groen gas productie in Nederland. Het kabinet staat in nauw contact met de groen gas sector en monitort de ontwikkelingen in de markt. Het is niet op voorhand in te schatten welk deel van de bijmengverplichting ingevuld zal worden met import. Indien er onverhoopt sprake is van onvoldoende aanbod van groen gas, dan werkt de buy-out als vangnet. Bij de evaluatie in 2029 zal worden bekeken hoe de groen gas productie zich ontwikkelt en wat dit betekent voor het groeipad van de bijmengverplichting.

De regering schrijft dat de aanname over de beschikbare mest niet aanvullend is getoetst (antwoord op vraag 48).[13]

13. *Welke omvang van de mestproductie, of van de veestapel in grootvee-eenheden, in 2031 en 2035 ligt ten grondslag aan de aangenomen afname van circa 23%?*

Deze aanname is gedaan door CE Delft in het onderzoek “Bijmengverplichting groen gas - Ontwerpopties en effectenanalyse”[14]. Hierbij geeft CE Delft aan dat op basis van een quickscan van het PBL naar de maatregelen uit het Stikstoffonds uit het Coalitieakkoord “Omzien naar elkaar, vooruitkijken naar de toekomst” van Rutte IV aangenomen wordt dat het volume dunne mest met 23% afneemt en vaste mest met 19%.

14. *Is de regering bereid die aanname alsnog te toetsen aan het stikstofpakket van 26 juni 2026 en het ontwerpprogramma Landbouw, Natuur en Stikstof van 3 november 2026, en de Kamer daarover te informeren vóór de eerste verhoging van de verplichting?*[15]

Het kabinet heeft bij de vormgeving van de bijmengverplichting rekening gehouden met een conservatieve inschatting van de beschikbaarheid van mest. Ten opzichte daarvan is de hoogte van de bijmengverplichting in het voorjaar van 2025 dusdanig verlaagd, dat het niet nodig is een aanvullende toets uit te voeren voor de eerste verhoging van de verplichting. De bijmengverplichting kent een behoedzaam opbouwpad en ligt in

---

[12] *Kamerstukken I* 2026/27, 36.947, C, p. 9 en 18.
[13] *Kamerstukken I* 2026/27, 36.947, C, p. 19 en 20.
[14] CE Delft (april 2022), zie: https://ce.nl/publicaties/bijmengverplichting-groengas/
[15] *Kamerstukken II* 2025/26, 36800 XIV, nr. 87; Bijlage bij Kamerstukken I 2026/27 35.334/37.052, A.

de eerste drie jaar onder het huidige niveau van groengasproductie in Nederland. Vanaf 2030 noopt de bijmengverplichting tot hogere volumes dan op dit moment al geproduceerd in Nederland, dat is na de evaluatie in 2029 waarin de ontwikkelingen op het gebied van stikstof en landbouw worden meegewogen. Hoewel de bijmengverplichting eraan bijdraagt dat beschikbare mest wordt vergist, in combinatie met dagontmesting en mestverwerking, om zo de methaan- en stikstofreductie te maximaliseren en nutriënten optimaal te recyclen, is het voor het invullen van de bijmengverplichting niet noodzakelijk dat er mest wordt vergist.

In antwoord op vraag 2 noemt de regering een eerdere doorrekening (400 miljoen m³ uit mestvergisting, 400 miljoen m³ uit vergassing en 300 miljoen m³ uit overige vergisting), die volgens de regering "niet meer passend" is.[16]

15. Wat is de actuele indicatieve verdeling waarop het groeipad berust? Hoeveel vergassingscapaciteit, volgens de regering een innovatieve techniek (antwoord op vraag 1), is nu operationeel, en wanneer verwacht de regering de daarvoor aangenomen productie?[17]

De vormgeving van de bijmengverplichting is inmiddels dusdanig veranderd, met een verlaging van de hoogte van de verplichting en een openstelling voor buitenlands groen gas, dat het maken van een dergelijke verdeling voor de bijmengverplichting op zichzelf geen toegevoegde waarde meer heeft. Wel is gekeken naar de projectenpijplijn in Nederland, hieruit blijkt dat er voldoende capaciteit is om de bijmengverplichting t/m in ieder geval 2030 te vullen. Op dit moment zijn SDE++ beschikkingen verleend voor in totaal 750 miljoen m3 groengasproductie per jaar, dit betreft projecten die al produceren of projecten die nog in voorbereiding zijn op de bouw van de installatie en/of productie. Daarnaast heeft de sector aangegeven dat met het vooruitzicht op de bijmengverplichting er ook partijen zijn die groen gas gaan produceren zonder SDE++. Ook is er een huidige productie van 140 miljoen m3 biogas voor elektriciteit en warmte waarvan een deel naar verwachting opgewaardeerd zal worden naar groen gas vanwege de bijmengverplichting.
Deze pijplijn is grotendeels gebaseerd op vergisting. Van vergassing wordt minder bijdrage verwacht dan initieel geraamd. Enerzijds omdat het uitdagender blijkt dan gedacht om de techniek op grote schaal uit te rollen, anderzijds omdat deze techniek zich ook goed leent om andere energieën dan groen gas mee te produceren. Zo kunnen er ook andere koolstofdragers worden geproduceerd die bijvoorbeeld rechtstreeks in de chemie gebruikt kunnen worden.

In antwoord op vraag 49 schrijft de regering dat er tussen mestvergisting en de inzet van dierlijke mest als vervanger van kunstmest "geen sprake is van concurrentie, maar juist van synergie".[18] *In de nota naar aanleiding van het verslag aan de Tweede Kamer (antwoord op vraag 69) schreef de regering echter dat mestvergisting "een negatief effect [heeft] op de hoeveelheid beschikbare organische stof voor landbouwbodems".*[19]

16. Hoe verhouden deze twee uitspraken zich tot elkaar? Hoeveel organische stof gaat bij vergisting naar verwachting verloren bij het volume mest dat in de rekenbasis is aangenomen?

Het gaat hier om twee verschillende dingen. Als het gaat om het beschikbaar maken van nutriënten voor de bodem dan is er een sterke synergie tussen mestvergisting en de inzet van dierlijke mest als vervanger van kunstmest. Specifiek op het gebied van organische stof is het zo dat mestvergisting zorgt voor een omzetting van een deel van de organische stof naar methaan. Deze organische stof is daarmee niet meer beschikbaar voor afzet op landbouwgronden. Bij vergisting worden echter alleen de makkelijk en snel afbreekbare organische stoffen omgezet in methaan. Deze organische stoffen zullen in de praktijk na uitrijden van drijfmest ook snel worden omgezet in methaan, en in mindere mate worden opgenomen door de bodem. De hoeveelheid beschikbare organische stof in de bodem wordt uitgedrukt in effectieve organische stof, dit is de hoeveelheid die een jaar na toediening nog aanwezig is in de bodem. Volgens het Nederlands Centrum voor Mestverwaarding[20] ligt dat aandeel tussen de 40%

---

[16] *Kamerstukken I* 2026/27, 36.947, C, p. 2.
[17] *Kamerstukken I* 2026/27, 36.947, C, p. 2.
[18] *Kamerstukken I* 2026/27, 36.947, C, p. 20.
[19] *Kamerstukken II* 2025/26, 36 947, nr. 8, p. 43.
[20] Nederlands Centrum voor Mestverwaarding (2022), zie; 'Hoeveelheid effectieve organische stof in digestaat is nauwelijks lager dan drijfmest'

en 70% bij drijfmest en bij digestaat boven de 75%. Bij praktijktests bleek dat de hoeveelheid effectieve organische stof bij digestaat aanwending niet noemenswaardig lager is dan bij het aanwenden van drijfmest.

17. *Hoe borgt de regering dat digestaat en de daarin aanwezige organische stof en mineralen beschikbaar blijven voor de Nederlandse akkerbouw, en niet na verwerking worden geëxporteerd?*

Digestaat kan worden gescheiden in een dikke en een dunne fractie. De dunne fractie bevat relatief weinig organische stof en kan verder worden verwerkt tot een RENURE-product. Een RENURE-product kan, onder de daarvoor geldende voorwaarden, worden ingezet binnen de aanvullende gebruiksruimte van maximaal 80 kg stikstof per hectare per jaar boven op de gebruiksnorm voor dierlijke mest, mits dit past binnen de totale stikstofgebruiksruimte. Hierdoor ontstaat mogelijk extra perspectief voor regionale afzet en een meer lokale benutting van de beschikbare stikstof.

De dikke fractie bevat veel organische stof en fosfaat. Of het aantrekkelijk is om dit lokaal af te zetten in plaats van te exporteren is afhankelijk van verschillende factoren, zoals verwerkingskosten, lokale vraag, lokaal aanbod en beschikbare afzetmogelijkheden. De overheid heeft hierin geen rol, het is aan bedrijven zelf om een keuze te maken die optimaal past bij de eigen bedrijfsvoering en de (meststoffen)markt.

De regering verwacht in de eerste jaren geen gebruik van de buy-out, omdat de verplichting onder de huidige productie ligt (antwoorden op de vragen 18 en 22). Groen gas waarvoor exploitatiesubsidie is ontvangen, mag echter niet worden ingezet (antwoord op vraag 53), en producenten met een SDE++-beschikking kiezen per maand tussen SDE++ en de bijmengverplichting (antwoord op vraag 50).[21]

18. *Welk deel van de huidige Nederlandse productie ontvangt SDE++-subsidie?*

Dit verschilt per productietechniek. Van bestaande mestvergisters, co-vergisters en allesvergisters heeft verreweg het grootste gedeelte (>90%) een SDE++-beschikking en daarmee recht op subsidie. Van slibvergisters heeft het merendeel geen SDE++-beschikking, omdat deze techniek in principe geen onrendabele top meer kent.

19. *Hoeveel van die productie verwacht de regering dat in 2027 en 2028 beschikbaar komt voor de verplichting, en waarop is die verwachting gebaseerd?*

Hoeveel van deze productie beschikbaar komt hangt ervan af hoe de markt zich ontwikkelt. Het is mogelijk voor producenten om op maandelijkse basis te wisselen tussen SDE++-subsidie en de bijmengverplichting. De gehele bovengenoemde productie kan dus ook gebruikt worden voor de bijmengverplichting als de producenten ervoor kiezen om tijdelijk hun SDE++-subsidie stop te zetten, omdat verkoop ten behoeve van de bijmengverplichting groen gas een hogere opbrengst genereert. De verwachting is dat marktprijzen onder de bijmengverplichting hoger zullen liggen dan de SDE++-subsidiebedragen, en dat het voor ondernemers dus aantrekkelijk is om van deze mogelijkheid gebruik te maken.

20. *Ligt de verplichting ook onder de huidige productie als alleen het groen gas wordt meegeteld dat daadwerkelijk voor de verplichting kan worden ingezet?*

Ja. Zoals hierboven is toegelicht kan het groen gas dat momenteel SDE++-subsidie krijgt ook voor de bijmengverplichting worden ingezet als producenten ervoor kiezen om (tijdelijk) geen subsidie te ontvangen.

21. *Acht de regering inwerkingtreding per 1 januari 2027 nog realistisch voor ondernemers in het veld, terwijl essentiële details zoals het precieze groeipad en de buy-outprijs via lagere regelgeving worden vastgesteld en de eerste besluiten buiten de parlementaire voorhang om zijn geregeld? Biedt dit volgens de regering voldoende rechtszekerheid aan een boer die vandaag moet investeren voor de lange termijn? Waarom krijgt een boer bij uitkoop geen*

---

[21] *Kamerstukken I* 2026/27, 36.947, C, p. 20.

vergoeding voor de mestvergister? Deze leden ontvangen hierop graag een toelichting.

Het kabinet acht inwerkingtreding per 1 januari 2027 nog steeds haalbaar. De essentiële onderdelen van de bijmengverplichting, zoals het groeipad en de hoogte van de buy-out, zijn reeds toegelicht in de memorie van toelichting bij het wetsvoorstel en de ontwerpen van de Algemene Maatregel van Bestuur (AMvB) en de ministeriële regeling zijn in internetconsultatie geweest. De ontwerp-AMvB is ook als bijlage aan deze nota naar aanleiding van het tweede verslag toegevoegd. De Eerste Kamer kan deze elementen dus meewegen in haar beoordeling van de wet. Bovendien is de looptijd van de bijmengverplichting naar aanleiding van de motie-Jumelet c.s. verlengd tot en met 2040, wat investeerders meer zekerheid biedt op de lange termijn. Voor producenten die willen investeren in mestvergisting blijft er daarnaast de mogelijkheid om SDE++-subsidie aan te vragen. De keuze om maandelijks te kunnen wisselen tussen levering voor de bijmengverplichting of het ontvangen van SDE++-subsidie biedt daarmee extra investeringszekerheid.

De aangekondigde Landelijke vrijwillige beëindigingsregeling veehouderijlocaties (Vbr) kent een vergoeding voor het waardeverlies van de productiecapaciteit (stallen), een vergoeding voor het laten doorhalen van productierecht en een bijdrage in de sloopkosten. Er wordt geen vergoeding verleend voor het waardeverlies van een mestvergister. Nu het stikstofpakket naar de Kamer is gestuurd[22], is er voor alle partijen meer helderheid over de keuzes van het kabinet, wat agrarische bedrijven die op basis van dit wetsvoorstel overwegen een mestvergister te starten ook kunnen meewegen.

22. Wat houdt de in de nota meermalen genoemde landbouwtransitietoets precies in?[23]

De landbouwtransitietoets houdt in dat het kabinet zal bezien of de stimulering van groen gasproductie door middel van mestvergisting leidt tot ongewenste effecten voor de landbouwtransitie. Het kabinet hecht er namelijk aan dat de bijmengverplichting de transitie in de landbouw niet belemmert. In het eerste kwartaal van 2027 worden de Kamers geïnformeerd over de voortgang.

Vergunningverlening en stikstof
De Rechtbank Noord-Nederland heeft op 14 augustus 2026 de vergunningen voor achttien monomestvergisters vernietigd, omdat de effecten op Natura 2000-gebieden onvoldoende waren onderzocht. De nota gaat op deze uitspraak niet in.[24]

23. Hoe beoordeelt de regering deze uitspraak voor de haalbaarheid van het groeipad?

Vergunningverlening kan een knelpunt zijn bij het realiseren van een specifieke monomestvergister. De uitspraak van de Rechtbank Noord-Nederland is echter niet van invloed op de haalbaarheid van het groeipad van de bijmengverplichting. In de bijmengverplichting wordt namelijk niet gestuurd op een bepaalde hoeveelheid groen gas die behaald moet worden met mestvergisting.

Zoals toegelicht in het maatregelenpakket "Weer ruimte voor boer, natuur en bouw" neemt het kabinet maatregelen om de vergunningverlening los te trekken. Op 3 november heeft het kabinet deze maatregelen verder geconcretiseerd in de Kamerbrief "Ontwerpprogramma Landbouw, Natuur en Stikstof en Wetsvoorstel voor vastlegging van de emissiedoelen". Bij de Tweede Kamer is een wetsvoorstel ingediend om emissies te reduceren. Het ontwerpprogramma Landbouw, Natuur en Stikstof is gepubliceerd met het oog op het uitbrengen van zienswijzen (afdeling 3:4 Algemene wet bestuursrecht). De maatregelen uit het ontwerpprogramma zullen deels ook in regelgeving landen, zoals de voorschriften die gaan gelden in zoneringsgebieden. En er komt structureel geld vrij voor natuurbeheer. Zo snel mogelijk, en uiterlijk 1 juli 2027, wil het kabinet een juridisch houdbare rekenkundige ondergrens invoeren waarmee activiteiten met kleine deposities mogelijk worden zonder vergunning, wat waarschijnlijk ook voor veel vergisters zal helpen. De provincies zullen per maart 2027 per gebied starten

[22] Zie de Kamerbrief "Ontwerpprogramma Landbouw, Natuur en Stikstof en Wetsvoorstel voor vastlegging van de emissiedoelen" van 3 november jl.
[23] *Kamerstukken I* 2026/27, 36.947, C, p. 3, 14, 16, 23, 29.
[24] Rb Noord-Nederland, 6 augustus 2026, ECLI:NL:RBNNE:2026:3245 en ECLI:NL:RBNNE:2026:3457.

met het opstellen van een plan waarmee zij additionaliteit kunnen onderbouwen. Als wordt aangetoond dat de natuur niet verslechtert en behoud wordt geborgd, kan – bij deze gebieden – intern en extern worden gesaldeerd en komt vergunningverlening los.

24. *Tijdens het wetgevingsoverleg van 7 september 2026 gaf de minister aan dat SDE++-beschikkingen zijn verleend voor circa 750 miljoen m³ groen gas per jaar, en dat "een deel" van die projecten al over een omgevings- en natuurvergunning beschikt. Voor hoeveel projecten, en welk productievolume, gaat het om een onherroepelijke vergunning?*[25]

De SDE++ vraagt niet om een onherroepelijke vergunning, alleen om een verleende vergunning. Er wordt dus niet bijgehouden binnen de SDE++ welke projecten een onherroepelijke vergunning hebben. Wel wordt, zoals aangegeven in de eerste Nota naar aanleiding van het Verslag, n.a.v. de motie Vermeer voor het einde van 2027 een overzicht met de Eerste- en Tweede Kamer gedeeld over de projectpijplijn (voor zover bekend) van groengasprojecten in Nederland, onder andere op basis van SDE++ aanvragen en beschikkingen en de stand van vergunningverlening. Deze projectpijplijn, in combinatie met informatie over reeds bestaande producenten, geeft inzicht in de realisatie van de productiecapaciteit en wordt betrokken bij de eerste evaluatie van het wetsvoorstel, voorzien in 2029. De hoogte van de bijmengverplichting ligt in de eerste jaren onder het niveau van de huidige productie in Nederland.

In antwoord op vraag 84 schrijft de regering dat met een rekenkundige ondergrens, uiterlijk per 1 juli 2027, "waarschijnlijk veel vergisters" mogelijk worden.[26]

25. *Op welke analyse berust die verwachting? Welk deel van de geplande vergisters valt naar verwachting onder die ondergrens?*

Op basis van gesprekken met betrokken uitvoeringsinstanties verwacht het kabinet dat de bedrijfsvoering van de meeste vergisters onder de rekenkundige ondergrens zou moeten vallen. Om hier een nauwkeuriger beeld van te krijgen laat de RVO een onderzoek uitvoeren naar methaan- en ammoniakemissies uit vergisters, de resultaten uit dit onderzoek zal ik in de loop van 2027 delen met de Kamers en meenemen in de evaluatie van de wet in 2029.

26. *De regering acht een stikstofvrijstelling voor groengasprojecten via het Grids Package niet meer realistisch. Welke nationale mogelijkheden heeft de regering onderzocht om de bouwfase van groengasprojecten te vergemakkelijken, en is zij bereid die te benutten?*[27]

Aangezien het bij groen gas productie niet alleen om de bouwfase gaat maar ook om de gebruiksfase, kijkt het kabinet naar bredere oplossingen. Zie de beantwoording op vraag 23 hierboven voor een toelichting op de maatregelen die het kabinet hiervoor neemt.

27. *De regering gaat in haar antwoord niet in op bestemmingsplannen en de aanvoer van mest van derden, die volgens de memorie van toelichting een knelpunt vormen.*[28] *Welke afspraken maakt de regering hierover met provincies en gemeenten, en op welke termijn?*

De medeoverheden zijn bevoegd gezag als het gaat om bestemmingsplannen en hoe mestaanvoer hier in past. Het kabinet maakt hierover geen afspraken met provincies en gemeenten, dit is ook niet noodzakelijk in het kader van de bijmengverplichting. Wel wordt er doorlopend gewerkt aan informatie- en kennisdeling over onder meer het mogelijk maken van groen gasproductie met behulp van mestaanvoer, via onder andere Roadshows Groen Gas in de verschillende provincies. Daarnaast wordt via het Expertisecentrum groen gas, in beheer van de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO), informatie beschikbaar gesteld voor zowel vergunning aanvragers als vergunningverleners.

---

[25] Ongecorrigeerd stenogram Verslag OSV 56 (2025-2026) van 7 september 2026, p. 96.
[26] *Kamerstukken I* 2026/27, 36.947, C, p. 32-33.
[27] *Kamerstukken I* 2026/27, 36.947, C, p. 33.
[28] *Kamerstukken II* 2025/26, 36 947, nr. 3, p. 54.

28. *In antwoord op vraag 87 schrijft de regering met de sector te bezien hoe de baten van mestvergisting kunnen worden ingezet, bijvoorbeeld voor vergunningverlening.*[29] *Wanneer wordt dat overleg afgerond? Is de regering bereid de ammoniakreductie van vergisting in combinatie met snelle mestafvoer en stikstofstrippen juridisch te laten meetellen?*

Het overleg met de sector is in gang. Het komende jaar zullen de gesprekken voortgezet worden. De juridische aspecten van mestverwaarding zullen daarbij ook aan bod komen. Het Rijk is in veel gevallen niet het bevoegd gezag voor vergunningverlening. Daarom is verdere afstemming met mede-overheden hierover nodig.

Investeringszekerheid en positie van de veehouder
In antwoord op vraag 50 schrijft de regering dat de looptijd in de AMvB is verlengd tot en met 2040.[30]

29. *Welke jaarverplichting geldt voor de jaren 2036 tot en met 2040?*

In lijn met de motie Jumelet cs. die op brede steun uit de Tweede Kamer kon rekenen, is de hoogte van de bijmengverplichting vlak doorgezet. In de jaren 2036 t/m 2040 geldt dus dezelfde jaarlijkse verplichting als voor de jaren 2031 t/m 2036, de AMvB is hier ook op aangepast. Bij de evaluatie van de bijmengverplichting, die uiterlijk in 2029 uitgevoerd zal worden, zal worden bezien in hoeverre er aanleiding is voor aanpassingen van het groeipad.

30. *De regering verwijst in antwoord op vraag 12 naar de internetconsultatie, maar de AMvB is sindsdien gewijzigd.*[31] *Is de regering bereid de ontwerp-AMvB zoals die aan de Afdeling advisering van de Raad van State is voorgelegd, vóór de plenaire behandeling aan de Kamer te zenden?*

Ja. De ontwerp-AMvB gaat als bijlage bij deze Nota naar aanleiding van het Tweede Verslag. Daarnaast is deze online te vinden op de Wetgevingskalender.[32] In deze versie zijn de aangenomen moties en amendementen naar aanleiding van de Tweede Kamerbehandeling verwerkt.

31. *De door de Tweede Kamer aangenomen motie-Jumelet c.s. vraagt de regering bij de evaluatie in 2029 te communiceren over een eventuele bijstelling van het ingroeipad.*[33] *Wat betekent een neerwaartse bijstelling voor veehouders die nu investeren, en welke termijn hanteert de regering tussen het besluit tot bijstelling en de ingang ervan?*

Een neerwaartse bijstelling van het groeipad kan zorgen voor een verlies aan verdienvermogen. Dit hoeft niet het geval te zijn als er voldoende andere vraag naar groen gas is, omdat het kabinet in de breedte van de energietransitie de noodzaak ziet van zowel duurzame elektriciteit als duurzame moleculen zoals groen gas of waterstof. Het kabinet hanteert geen standaardtermijn tussen het besluit tot bijstelling en de ingang ervan omdat de snelheid afhankelijk is van de reden tot eventuele bijstelling.

32. *De Landelijke vrijwillige beëindigingsregeling veehouderijlocaties vergoedt geen waardeverlies van een mestvergister (antwoorden op de vragen 7 en 76).*[34] *Hoe verhoudt dit zich tot het streven dat veehouders nu in vergisting investeren? Is de regering bereid hiervoor een voorziening te treffen?*

Bij een investering in een vergister is het van belang te analyseren hoe het langjarig verdienvermogen eruitziet, en hoeveel zekerheid er dus is van grondstoffenaanvoer. Voor ondernemers die nadenken over het gebruik maken van de Landelijke vrijwillige beëindigingsregeling ligt het niet voor de hand om te investeren in een nieuwe installatie die zich over de loop van meerdere jaren moet

---

[29] *Kamerstukken I* 2026/27, 36.947, C, p. 34.
[30] *Kamerstukken I* 2026/27, 36.947, C, p. 20.
[31] *Kamerstukken I* 2026/27, 36.947, C, p. 6.
[32] Besluit bijmengverplichting groen gas | Overheid.nl | Wetgevingskalender
[33] *Kamerstukken II* 2026/27, 36.947, nr. 33.
[34] *Kamerstukken I* 2026/27, 36.947, C, p. 4, 29.

terugverdienen. Uiteindelijk zijn deze investeringsbeslissingen aan ondernemers zelf.

33. Wat wordt de omvang van het Ontwikkelfonds Collectieve Mestvergisting (antwoord op vraag 42), onder welke voorwaarden, en staat het ook open voor samenwerkingsverbanden van kleinere veehouders?[35]

Er is 11 miljoen euro uitgetrokken ter ondersteuning van de opstart van collectieve mestvergisting. Het fonds richt zich op samenwerkingsverbanden van landbouwers, waaronder samenwerkingsverbanden van kleinere veehouders, die gezamenlijk mest van de eigen bedrijven willen vergisten en verwerken in een monomestvergister.

34. Is de regering bereid in de monitor op te nemen hoe de waarde van de verplichting tussen leveranciers en producenten wordt verdeeld, bijvoorbeeld aan de hand van de prijzen die producenten voor hun groen gas ontvangen?

De contractvorming van groen gas is aan de markt zelf. Voor de verkoop van groen gas is de bijmengverplichting naar verwachting een aantrekkelijke route, maar nadrukkelijk niet de enige. Er zijn diverse nationale en internationale markten waarin groen gas kan worden afgezet. Het is aan producenten zelf om hier een strategie in te kiezen en aan de gehele markt om een balans te vinden tussen vraag en aanbod. Voor producenten die willen investeren in mestvergisting blijft er daarnaast de mogelijkheid om SDE++-subsidie aan te vragen. De keuze om maandelijks te kunnen wisselen tussen levering voor de bijmengverplichting of het ontvangen van SDE++-subsidie biedt daarmee investeringszekerheid en mogelijke inkomsten. Als producenten denken meer waarde te kunnen krijgen vanuit de SDE++ dan kunnen ze hier dus ook voor kiezen. Op de langere termijn is de verwachting dat de stijgende groen gas vraag in verschillende sectoren zal resulteren in voldoende betalingsbereidheid voor groen gas, en dus een voldoende hoge marge voor producenten.

35. Een energiegemeenschap die groen gas aan haar leden levert, valt onder de verplichting (antwoorden op de vragen 14 tot en met 16).[36] *Welke verplichtingen uit ETS2, zoals monitoring, emissieverslag en verificatie, gelden dan voor zo'n gemeenschap, en wat zijn de administratieve lasten? Is de regering bereid die lasten voor kleine energiegemeenschappen te beperken?*

Een gereglementeerde entiteit binnen ETS-2 moet bij de Nederlandse Emissieautoriteit (NEa) een emissievergunning aanvragen en een monitoringsplan indienen. Zij moet haar gasleveringen bijhouden en jaarlijks een emissieverslag indienen. Voor groen gas waarvoor de gemeenschap kan aantonen dat de emissiefactor nul geldt, hoeft zij geen emissierechten in te leveren. Het kabinet wil de administratieve lasten voor kleine leveranciers zoveel mogelijk beperken. De NEa staat daarom voor leveranciers die zij als mini-emittent aanmerkt een vereenvoudigd monitoringsplan toe en zij hoeven het jaarlijkse emissieverslag niet te laten verifiëren. Deze maatregelen gelden voor brandstofleveranciers met een jaarlijkse uitstoot van 100 ton CO_2 of minder, inclusief biobrandstoffen met een emissiefactor van 0.

36. Klopt het dat kleine boerencoöperaties en lokale energiegemeenschappen die als gasleverancier optreden straks aan exact dezelfde zware verplichtingen, registraties en ETS2-rapportage-eisen moeten voldoen als multinationale energieconcerns? Waarom wordt er op grond van artikel 9.9.1.4 geen werkbare uitzondering of verlicht regime ingesteld voor deze kleinschalige lokale initiatieven?

Het kabinet kiest ervoor kleine energieleveranciers niet uit te zonderen van de bijmengverplichting, aangezien de huidige opzet al ruimte biedt om de administratieve kosten voor kleine energieleverancier te beperken. Zo hoeven kleine energieleveranciers niet zelf groengasproductie te contracteren of gecertificeerd te zijn door een erkend duurzaamheidsschema, maar kunnen ze GGE's overkopen van andere leveranciers via het GGE-register en/of gebruikmaken van de buy-out. Indien van deze opties gebruik wordt gemaakt, zijn de administratieve kosten beperkt tot het openen

[35] *Kamerstukken I* 2026/27, 36.947, C, p. 15-16.
[36] *Kamerstukken I* 2026/27, 36.947, C, p. 6-7.

van een rekening in het GGE-register en het kopen van GGE's en/of aangeven dat van de buy-out gebruik gemaakt wordt.

37. Op welke wijze wordt voorkomen dat het vereiste overboeken van Garanties van Oorsprong via internationale hubs en het VertiCer-register leidt tot onnodige bureaucratie voor vergunninghouders en leveranciers? Kan de regering garanderen dat deze koppelingen per 1 januari 2027 volledig geautomatiseerd en zonder vertraging werken?

De bijmengverplichting sluit aan bij de staande praktijk van het overboeken van Garanties van Oorsprong (GvO) tussen partijen. Producenten en leveranciers van groen gas zijn reeds bekend met deze systematiek. Nederlandse GvO's staan altijd geregistreerd in het VertiCer-register en hoeven dus niet via een hub overgeboekt te worden. Dit leidt dan ook niet tot extra regeldruk voor producenten van groen gas dat in Nederland wordt ingevoed. Buitenlandse GvO's moeten via een hub van de Association of Issuing Bodies (AIB) worden overgeboekt in het VertiCer-register. Hiermee wordt voorkomen dat er sprake is van dubbeltelling van GvO's. Zoals ook aangegeven in de Nota naar aanleiding van het Eerste Verslag, werkt de NEa aan een koppeling tussen het VertiCer-register en haar eigen registers, om het controleproces te automatiseren en vergemakkelijken. Dit verlaagt de administratieve lasten voor energieleveranciers. Het streven is deze koppeling zo snel mogelijk na de lancering van het register te hebben.

38. Hoe rijmt de regering het feit dat Nederlandse groen-gasproducenten aan strenge nationale milieu- en toezichteisen moeten voldoen, met de controle op de verplichte duurzaamheidscriteria voor geïmporteerd groen gas afhankelijk is van buitenlandse toezichthouders en vrijwillige certificeringssystemen? Hoe wordt een gelijk speelveld gegarandeerd?

Het kabinet heeft maatregelen genomen om een gelijk speelveld te garanderen tussen Nederlandse en buitenlandse producenten van groen gas. Alle producenten opereren daarmee onder dezelfde voorwaarden. Zowel binnenlands als geïmporteerd groen gas moet voldoen aan dezelfde duurzaamheids- en broeikasgasemissiereductiecriteria zoals vastgelegd in de Richtlijn Hernieuwbare Energie (RED). Daarnaast is het niet toegestaan om groen gas in te zetten voor de bijmengverplichting waarvoor exploitatiesubsidie is ontvangen, ongeacht of deze subsidie in Nederland of in een andere EU-lidstaat is verstrekt.

De controle op de naleving van deze criteria vindt plaats via vrijwillige systemen die door de Europese Commissie zijn goedgekeurd. Deze systemen operationaliseren de hiervoor genoemde duurzaamheidscriteria en stellen eisen aan de controles van marktdeelnemers door conformiteitsbeoordelende instellingen (CBI's). De CBI's worden op hun beurt gecontroleerd door de nationale toezichthouders van de lidstaten, waaronder de NEa voor Nederland. Lidstaten zijn verplicht om toezicht te houden op de certificeringsorganen die binnen hun land actief zijn. Daarnaast wordt op Europees niveau samengewerkt om het toezicht op deze systemen te versterken, bijvoorbeeld via de herziening van de uitvoeringsverordening (EU) 2022/996.

39. Wat gebeurt er bij faillissement van een leverancier?

Bij faillissement van een energieleverancier blijft de verplichting tot het uitbrengen van een emissieverslag en het voldoen aan de bijmengverplichting van kracht voor de periode waarin de leverancier een vergunning had. Op grond van de Energiewet zal de aangestelde curator zorgdragen voor continuering van de gaslevering aan afnemers met een kleine aansluiting. Daarnaast zal de curator op grond van de Faillissementswet optreden als vereffenaar en als beheerder van de failliete boedel. Als gevolg van zijn taak als beheerder zal de curator de normadressaat worden van de voor de onderneming geldende milieuwetgeving, waar de bijmengverplichting en ETS onder vallen.[37]

Handhaafbaarheid en uitvoering door de NEa

[37] Zie ook de memorie van toelichting bij de wet: Tweede Kamer, vergaderjaar 2025–2026, 36 947, nr. 3, p. 44.

40. *De regering licht in antwoord op vraag 82 toe waarom zij voor sturing op ketenemissiereductie kiest.*[38] *Zij gaat daarbij niet in op de kern van het bezwaar van de NEa: dat ketenreductie niet kan worden gemeten, en op aannames berust en daardoor fraudegevoelig is.*[39] *Welke aanvullende maatregelen neemt de regering om deze risico's te beperken? Heeft de NEa het wetsvoorstel na de wijzigingen opnieuw getoetst, en zo ja, met welk oordeel?*

Het kabinet erkent de zorgen van de NEa over de fraudegevoeligheid van sturing op CO_2-ketenemissiereductie. De NEa heeft aangegeven bij het oordeel te blijven dat ketenemissiesturing inherent fraudegevoeliger is dan energiesturing, omdat de ketenreductie niet meetbaar is. Het kabinet heeft dit risico afgewogen tegen de voordelen van de keuze en vindt die zwaarder wegen. Om de risico's te beperken, zijn verschillende maatregelen genomen en voorzien in het wetsvoorstel en de onderliggende regelgeving. Daarnaast neemt het kabinet de aanbevelingen van de NEa in de HUF-toetsen ter harte en zet zich graag samen met de NEa in op het versterken van het toezicht in Europees verband. Bovendien zal bij de evaluatie in 2029 stilgestaan worden bij de impact van het toelaten van buitenlands groen gas, de doelmatigheid en zullen risicosignalen proactief opgepakt worden. Indien nodig wordt wet- en regelgeving hierop aangepast.

Ten eerste wordt de betrouwbaarheid van de gegevens gewaarborgd door het verplichte gebruik van erkende vrijwillige duurzaamheidssystemen (zoals ISCC en Better Biomass), die door de Europese Commissie zijn goedgekeurd. Deze systemen vereisen onafhankelijke audits en certificering van marktdeelnemers, waarbij de nauwkeurigheid en volledigheid van de ingevoerde gegevens worden gecontroleerd. De NEa houdt toezicht op de certificeringsorganen die deze audits uitvoeren, om te waarborgen dat zij voldoen aan de eisen van de RED. Andere lidstaten zijn verplicht om toezicht te houden op certificeringsorganen binnen hun landsgrenzen.

Ten tweede wordt de herkomst en duurzaamheid van groen gas aangetoond via Garanties van Oorsprong (GvO's) en bewijzen van duurzaamheid (PoS), die door onafhankelijke instanties worden afgegeven en gecontroleerd. De NEa controleert of de in het GGE-register ingeboekte hoeveelheden groen gas voldoen aan de gestelde eisen en kan bij vermoeden van fraude het bijschrijven van groengaseenheden (GGE's) opschorten of weigeren.

Ten derde wordt het toezicht op de naleving van de duurzaamheids- en broeikasgasemissiereductiecriteria versterkt door samenwerking tussen lidstaten en de Europese Commissie. De NEa kan vermoedens van fraude melden bij het betreffende duurzaamheidssysteem of de Europese Commissie, die vervolgens maatregelen kan nemen. Ook wordt ingezet op versterking van het toezicht in Europees verband.

Tot slot wordt de NEa uitgerust met handhavingsinstrumenten, zoals de mogelijkheid tot het opleggen van bestuurlijke boetes en het doen van ambtshalve vaststellingen bij onjuiste inboekingen. Deze maatregelen zijn bedoeld om naleving af te dwingen en fraude tegen te gaan.

41. *Hoe verklaart de regering dat het advies van de Nederlandse Emissieautoriteit (NEa) in de HUF-toets is genegeerd, waarin uitdrukkelijk werd gewaarschuwd dat sturing op CO_2-ketenemissiereductie leidt tot een fraudegevoelige modellenwerkelijkheid en hoge toezichtlasten? Waarom is niet gekozen voor sturing op energie-inhoud?*

Het kabinet erkent de zorgen van de NEa over de fraudegevoeligheid van sturing op CO_2-ketenemissiereductie. Dit risico is afgewogen tegen de voordelen van de keuze voor ketensturing en het kabinet vindt deze voordelen zwaarder wegen. Met CO_2-ketenemissiereductie wordt gestuurd op het optimaliseren van de hele keten, waardoor niet alleen de laatste schakel (levering aan afnemers) wordt geoptimaliseerd. Dit draagt bij aan een zo hoog mogelijke reductie van CO_2 en sluit aan bij de systematiek van de brandstoftransitieverplichting voor vervoer, wat uniformiteit in het Nederlandse beleid bevordert. Om de risico’s van ketensturing te beperken, zijn verschillende maatregelen genomen en voorzien in het wetsvoorstel en de onderliggende regelgeving zoals hierboven toegelicht in de beantwoording van vraag

[38] *Kamerstukken I* 2026/27, 36.947, C, p. 31.
[39] *Kamerstukken I* 2026/27, 36.947, C, p. 35.

40. Daarnaast neemt het kabinet de aanbevelingen van de NEa in de HUF-toetsen ter harte en zet zich samen met de NEa in voor het versterken van het toezicht in Europees verband.

42. *Is de regering zich ervan bewust dat de invoering van complexe administratieve verplichtingen rond het massabalanssysteem (zoals artikel 9.9.4.3) direct leidt tot de dreiging van lasten onder dwangsom en bestuurlijke boetes van de NEa voor ondernemers? Is de regering bereid hier iets aan te doen? Deze leden ontvangen hierop graag een toelichting.*

Het kabinet is zich bewust van de administratieve verplichtingen die het massabalanssysteem met zich meebrengt. De verplichting tot het voeren van een massabalans vloeit voort uit artikel 30 van de Richtlijn Hernieuwbare Energie (RED) en is bedoeld om de traceerbaarheid en duurzaamheid van groen gas te waarborgen. Dit systeem is essentieel om te voorkomen dat dezelfde hoeveelheid groen gas dubbel wordt geteld of dat niet-duurzame grondstoffen worden gebruikt.

De NEa is belast met het toezicht op de naleving van deze verplichtingen en kan bij overtreding handhavend optreden, waaronder het opleggen van een last onder dwangsom of een bestuurlijke boete. Hierin zal de NEa de aard en omstandigheden van de overtreding meewegen. Het kabinet zal de verplichtingen rond het massabalanssysteem niet versoepelen, omdat dit voortvloeit uit Europese regelgeving en vanwege de waarborgen die het massabalanssysteem biedt voor de naleving van duurzaamheidscriteria. Bovendien is het massabalanssysteem een bestaande verplichting voor gecertificeerde producten van groen gas, de bijmengverplichting introduceert dus geen aanvullende verplichtingen en om die reden is het niet de verwachting dat dit tot problemen leidt bij producenten.

43. *Wat is het oordeel van de NEa zelf over de toereikendheid van circa €3 miljoen per jaar en 12,5 fte?*

De NEa heeft aangegeven dat zij deze middelen voorlopig toereikend acht, maar dat in de praktijk moet blijken hoeveel capaciteit exact nodig is. Het ministerie en de NEa zullen hier bij stilstaan in het kader van de reguliere begrotingscyclus.

44. *Welke sectoren brengen de inkomsten uit de ETS2-opt-in op waaruit de uitvoeringskosten vanaf 2031 worden betaald? Financiert de glastuinbouw daarmee mede de uitvoering van deze wet?*

De dekking voor uitvoeringskosten van de NEa voor de bijmengverplichting is niet afkomstig van specifieke sectoren. Er is dus geen sprake van een directe koppeling.

45. *De NEa heeft na publicatie van de regelgeving drie maanden nodig om het register af te ronden (antwoord op vraag 89).*[40] *Wanneer verwacht de regering de AMvB en de ministeriële regeling te publiceren, en welke functies zijn per 1 januari 2027 nog niet beschikbaar?*

De AMvB en ministeriële regeling worden na het aflopen van de standstill-termijn van de notificatieprocedure gepubliceerd. De standstill-termijn van de AMvB loopt af op 11 december en die van de ministeriële regeling op 16 december.

Het GGE-register zal nog niet beschikbaar zijn op 1 januari. De lancering van de eerste versie van het register zal uiterlijk 3 maanden na publicatie van de wet- en regelgeving plaatsvinden. Het kabinet acht dit geen probleem, aangezien leveranciers tot 1 mei 2028 hebben voor het uitvoeren van de handelingen over nalevingsjaar 2027. Het register zal met alle benodigde functionaliteiten ruimschoots voor de eerste deadline beschikbaar zijn.

46. *In de nota naar aanleiding van het verslag aan de Tweede Kamer (antwoorden op de vragen 60 en 61) schreef de regering dat de AMvB en de ministeriële regeling afzonderlijk worden genotificeerd op grond van Richtlijn (EU) 2015/1535, met een standstill van drie maanden, en dat bij een uitvoerig gemotiveerde mening inwerkingtreding per 1 januari 2027 niet meer mogelijk*

[40] *Kamerstukken I* 2026/27, 36.947, C, p. 35.

is.[41] *Op welke datum zijn de AMvB en de regeling genotificeerd, en wanneer loopt de standstill af? Zijn er opmerkingen of een uitvoerig gemotiveerde mening ontvangen? Is de verlenging van de looptijd tot en met 2040 meegenotificeerd, of is daarvoor een nieuwe melding nodig?*

De AMvB en ministeriële regeling zijn medio september genotificeerd. De standstill-termijn van de AMvB loopt af op 11 december en van de ministeriële regeling op 16 december. De Europese Commissie heeft in het kader van de notificatie van de AMvB en van de ministeriële regeling enkele verduidelijkende vragen gesteld, deze vragen zijn beantwoord. De verlenging van de looptijd tot en met 2040 is niet genotificeerd. Daar is geen nieuwe melding voor nodig omdat daarin geen (mogelijk) technisch voorschrift schuilt.

47. *Langs welk lopend wetgevingstraject wordt de verwijsfout in artikel 18.6# hersteld (antwoord op vraag 96)?*[42] *Waarom wordt niet gekozen voor herstel vóór de inwerkingtreding?*

48. *Welke definitieve nummers krijgen de artikelen 18.6# en 18.16#, gelet op het feit dat artikel 18.16t volgens wetten.overheid.nl per 1 januari 2015 is vervallen, en op de samenloop met het wetsvoorstel jaarverplichting hernieuwbare brandstoffen van niet-biologische oorsprong in de industrie?*

De verschrijving in artikel 18.6# wordt hersteld in een van de wetsvoorstellen in de eerste editie van de in het coalitieakkoord aangekondigde vereenvoudigingswet[43]. Dit wetsvoorstel is onlangs ingediend bij de Tweede Kamer. De beoogde inwerkingtreding van deze correctie is april 2027.
Herstel van artikel 18.6# voorafgaand aan de inwerkingtreding is niet mogelijk. Om die reden zal de wijziging het gewone wetgevingsproces moeten volgen. De eerste mogelijkheid daartoe is via de eerste editie van de vereenvoudigingswet.

Artikel 18.6# en 18.16# zijn voorzien van een ‘#’ vanwege de samenloop met het wetsvoorstel *Wet jaarverplichting hernieuwbare brandstoffen van niet-biologische oorsprong in de industrie* (wetsvoorstel 36.936). Bij het ontwerp van beide wetten was nog niet bekend welke van de twee als eerste in werking zou treden. Omdat beide wetsvoorstellen voorzien in een opvolgend artikel 18.6 en 18.16, is in beide artikelen een ‘#’ opgenomen. In de drukproeffase van de wet zal het symbool ‘#’ vervangen worden door de uiteindelijke aanduiding[44].

Inmiddels is duidelijk dat de wijzigingen die zijn opgenomen in wetsvoorstel 36.936 niet per 1 januari 2027 in werking zullen treden. Zoals het er nu naar uitziet zal de Wet bijmengverplichting groen gas, bij een inwerkingtreding op 1 januari 2027, daarom voorzien in een nieuw artikel 18.6e en 18.16t van de Wet milieubeheer.

Glastuinbouw en reikwijdte van de wet
Voor de opt-in van de glastuinbouw zijn volgens de regering nog drie stappen nodig: een verzoek aan de Europese Commissie en publicatie en inwerkingtreding van de AMvB. Het verzoek volgt pas na een gesprek met de sector, Energie-Nederland en de NEa (antwoorden op de vragen 55 tot en met 57 en 105).[45]

49. *Wanneer vindt dat gesprek plaats, en wanneer verwacht de regering het verzoek bij de Commissie in te dienen?*

Dit gesprek heeft plaatsgevonden op woensdag 18 november jl. Ik informeer de Eerste en Tweede Kamer separaat over de uitkomsten hiervan in een Kamerbrief op vrijdag 27 november.

---

[41] *Kamerstukken II* 2025/26, 36 947, nr. 8, p. 36-38.
[42] *Kamerstukken I* 2026/27, 36.947, C, p. 37.
[43] Zie artikel V van het bij koninklijke boodschap van 20 november 2026 ingediende voorstel van wet tot wijziging van de Omgevingswet en andere wetten (energieprojecten), Kamerstukken II 2026/27, 37079, nr. 2
[44] Zie ook aanwijzing 5.69 van de Aanwijzingen voor de regelgeving.
[45] *Kamerstukken I* 2026/27, 36.947, C, p. 22, 40-41.

50. *Kan de regering bevestigen dat het deel van de glastuinbouw dat nog niet onder ETS2 valt, per 1 januari 2027 buiten de verplichting valt zolang de opt-in niet is geëffectueerd?*

Nee. De monitorings- en rapportageverordening biedt een grondslag voor energieleveranciers om sectoren op te nemen in het ETS2-emissieverslag waarbinnen geen technisch betrouwbaar onderscheid gemaakt kan worden in de gasleveringen. Energieleveranciers hebben aangegeven dat dit voor de glastuinbouw het geval is en dit is door de NEa bevestigd. Dit betekent dat energieleveranciers de glastuinbouwsector zullen betrekken in ETS2-emissieverslagen in 2027. Daarmee valt deze levering van gas voor 2027 dan ook onder de reikwijdte van de bijmengverplichting groen gas en daarom is er ook voor 2027 compensatie geregeld voor de glastuinbouw.

51. *Hoe wordt in dat geval de jaarverplichting berekend, gelet op artikel 9.9.2.2, tweede lid, dat uitgaat van de totale levering minus de levering aan ETS1-bedrijven? Wordt het deel van het reductiedoel dat bij het glastuinbouwgas hoort, aan niemand toegerekend of over de andere afnemers verdeeld?*

Indien een energieleverancier toch op een betrouwbare manier de glastuinbouw kan uitzonderen binnen de ETS2 leveringen in 2027, dan is een energieleverancier over 2027 niet verplicht om de gehele glastuinbouwsector mee te nemen in het ETS2-emissieverslag. In dat uitzonderlijke geval zal het marktaandeel van die energieleverancier in de bijmengverplichting kleiner zijn en hoeft er dus minder groen gas bijgemengd te worden. Dit leidt niet tot hogere meerkosten voor andere afnemers of een hogere bijmengverplichting voor andere energieleveranciers, omdat in de bijmengverplichting het marktaandeel wordt berekend door het ETS2-emissieverslag van een energieleverancier te delen door het totale gasgebruik in Nederland minus het gasgebruik binnen ETS1. De eventuele impact hiervan is klein, omdat de omvang van de bijmengverplichting in 2027 beperkt is tot ca. 1% van het gasgebruik binnen ETS2. Dit heeft echter wel gevolgen voor het doelbereik van de bijmengverplichting, die zal lager zijn dan beoogd omdat niet alle leveringen aan glastuinbouw dan worden meegenomen.

52. *Is de toevoeging van de glastuinbouw aan bijlage II van het Besluit handel in emissierechten een wijziging van het toepassingsgebied die opnieuw moet worden gemeld op grond van Richtlijn (EU) 2015/1535, met een standstill van drie maanden? Zo nee, waarom niet? Wat zijn de gevolgen voor de tegenwerpbaarheid van de verplichting als die melding achterwege blijft?*

De staatssecretaris van LVVN en ik informeren de Eerste en Tweede Kamer separaat over het vervolg van de gesprekken over ETS2 met de sector in een Kamerbrief op vrijdag 27 november. Als de uitkomst van die gesprekken is dat het kabinet alles overwegende gebruik maakt van de opt-in voor de glastuinbouw onder ETS2, dan vormt dat geen reden om over te gaan tot een nieuwe notificatie van het ontwerp van de Wet bijmengverplichting groen gas of de daaronder liggende regelgeving.
Op grond van richtlijn (EU) 2015/1535, moeten lidstaten een ontwerp van een technisch voorschrift opnieuw notificeren als daarin significatie wijzigingen worden aangebracht die een verandering tot gevolg hebben van een aantal factoren. Eén van die factoren betreft het toepassingsgebied van het aangemelde ontwerp.

Een deel van de glastuinbouwactiviteiten valt al verplicht onder ETS2. Door de opt-in van de resterende glastuinbouwactiviteiten verandert weliswaar het toepassingsbereik van het Besluit handel in emissierechten, maar het toepassingsgebied van de aangemelde ontwerpregelgeving van de Wet bijmengverplichting groen gas blijft ongewijzigd. Namelijk de sectoren die vallen onder het toepassingsbereik van ETS2. Ook als de activiteiten die onder de opt-in vallen uiteindelijk wel uitgezonderd zullen worden, zal dit het toepassingsgebied van de bijmengverplichting niet significant wijzigen.

53. *De regering stelt dat het besluit over de opt-in in het voorjaar van 2025 is genomen en op Prinsjesdag is herbevestigd (antwoorden op de vragen 56 en*

57).[46] *De sector spreekt van een principebesluit en stelt dat de integrale besluitvorming over de opt-in en het compensatiepakket is uitgesteld tot de Voorjaarsnota 2027. Volgens de Wetgevingskalender is het wijzigingsbesluit nog in voorbereiding. Bovendien sluit het Gedelegeerd Besluit (EU) 2024/2985 van 24 september 2024, waarmee de Commissie de Nederlandse uitbreiding van ETS2 goedkeurde, stationaire verbranding in tuinbouwkassen uitdrukkelijk uit. Is er een formeel besluit tot opt-in genomen, en zo ja, wanneer en in welke vorm? Wat wordt bij de Voorjaarsnota 2027 nog besloten?*

De staatssecretaris van LVVN en ik informeren de Eerste en Tweede Kamer separaat over het vervolg van de gesprekken over ETS2 met de sector in een Kamerbrief op vrijdag 27 november. Besluitvorming over het benodigde CO_2-tarief voor 2030 doelbereik en het transitiepad richting 2040 worden eveneens de komende maanden met de sector en de staatssecretaris van LVVN uitgewerkt.

54. *Hoe kan een tuinder investeringsbeslissingen nemen zolang de compensatie voor 2028 tot en met 2030 niet vaststaat? Wat gebeurt er na 2030, nu de verplichting tot en met 2040 doorloopt?*

Het kabinet heeft toegezegd de compensatie voor de glastuinbouw voor de gehele periode tot en met 2030 wettelijk en budgettair te borgen. Voor 2027 is deze compensatie vormgegeven via een verlaging van de energiebelastingtarieven voor de glastuinbouwsector. Voor de jaren 2028 tot en met 2030 zal de compensatie worden vormgegeven in de context van het totaalpakket van stimuleren en beprijzen voor de glastuinbouwsector. Het kabinet zal hierover besluiten bij de Voorjaarsnota 2027, inclusief het transitiepad na 2030, zodat tuinders tijdig duidelijkheid krijgen over de compensatie voor de periode na 2027.

55. *De regering schrijft dat zonder de verplichting de compensatie van €51 miljoen voor 2027 vervalt, terwijl leveranciers kosten mogelijk al in contracten hebben doorberekend (antwoorden op de vragen 97, 98 en 102).*[47] *Op welke grondslag rekenen leveranciers kosten door voor een wet die nog niet is aanvaard? Heeft de regering zicht op de omvang daarvan, en moeten die kosten bij uitstel aan afnemers worden terugbetaald?*

Energieleveranciers mogen de meerkosten die ze maken, bijvoorbeeld om groen gas in te kopen voor de bijmengverplichting, doorberekenen aan hun afnemers binnen de grenzen van de redelijkheid. Hierop wordt toegezien door de Autoriteit Consument en Markt (ACM). Het kabinet gaat ervan uit dat energieleveranciers de meerkosten van de bijmengverplichting al in hun contracten hebben verwerkt op basis van de aankondiging van het wetsvoorstel en de verwachte inwerkingtreding per 1 januari 2027. Dit is gebruikelijk in de energiesector, waar leveranciers anticiperen op nieuwe wet- en regelgeving om financiële risico’s beheersbaar te houden en te voorkomen dat op het laatste moment grote prijsaanpassingen doorgevoerd moeten worden. Dit komt dus ook ten goede aan prijsstabiliteit voor klanten.

Bij de indiening van het wetsvoorstel heeft het kabinet een inschatting gemaakt van de totale kosten als gevolg van de bijmengverplichting. Op de nadere contractuele afspraken tussen energieleveranciers en afnemers heeft het kabinet logischerwijs geen zicht. Of kosten bij uitstel moeten worden terugbetaald, hangt af van de voorwaarden in de individuele contracten. Bij een geschil hierover met de leverancier kan de afnemer een beroep doen op de geschillencommissie. De ACM houdt daarnaast toezicht op de redelijkheid van de tarieven en kan handhaven als energieleveranciers onterecht kosten in rekening brengen die onredelijk zijn.

56. *Leveranciers mogen de meerkosten van de verplichting doorberekenen, "mits dit overeenkomt met kosten die voortkomen uit de bijmengverplichting" (antwoord op vraag 29).*[48] *Kan de regering bevestigen dat leveranciers geen kosten van de verplichting mogen doorberekenen aan glastuinbouwbedrijven zolang die buiten de reikwijdte vallen? Welke rechtsbescherming hebben tuinders als dat toch gebeurt?*

[46] *Kamerstukken I* 2026/27, 36.947, C, p. 22.
[47] *Kamerstukken I* 2026/27, 36.947, C, p. 37-39.
[48] *Kamerstukken I* 2026/27, 36.947, C, p. 10-11.

Glastuinbouw bedrijven zullen in de praktijk vallen onder de bijmengverplichting in 2027 en worden in 2027 voor de meerkosten gecompenseerd door het Rijk. Energieleveranciers mogen de meerkosten van de bijmengverplichting doorberekenen aan hun afnemers, mits dit overeenkomt met kosten die voortvloeien uit de bijmengverplichting en dit binnen de grenzen van de redelijkheid blijft, waarop wordt toegezien door de Autoriteit Consument en Markt (ACM).

57. *Waarom is voor 2027 een compensatie van €51 miljoen via de energiebelasting voorzien voor meerkosten die, zolang de opt-in niet is geëffectueerd, juridisch niet op de glastuinbouw rusten?*[49]

De compensatie van 51 miljoen euro voor 2027 via de energiebelasting is voorzien omdat het kabinet ervan uitgaat dat energieleveranciers de glastuinbouw in de praktijk opnemen in hun ETS2-emissieverslagen, ook als de opt-in formeel nog niet is geëffectueerd

Betaalbaarheid en doelmatigheid

58. *Kan de regering alsnog een integraal overzicht geven van de verwachte gasrekening voor huishoudens en voor het mkb, nu de looptijd tot en met 2040 is verlengd, met alle componenten (ETS2, energiebelasting, netkosten en de bijmengverplichting)?*[50]

De verwachte gasrekening van huishoudens en het mkb is afhankelijk van diverse factoren. Het kabinet heeft ervoor gekozen om een integraal beeld te geven van de energierekening voor huishoudens voor de komende vijf jaar (tot 2031). Deze zichtperiode biedt de beste balans tussen vooruitkijken en een realistische kwantificering van diverse ontwikkelingen die de hoogte van de rekening beïnvloeden, zoals het gasverbruik, marktprijzen en de ontwikkeling van tarieven.

In het rapport van TNO[51] is inzichtelijk dat de gemiddelde gasrekening in 2031 circa 1.200 euro bedraagt exclusief BTW. Dit is onder andere opgebouwd uit: 285 euro voor netbeheerkosten, 122 euro voor ETS2, 66 euro voor groen gas, 422 euro aan energiebelasting, exclusief de belastingteruggave van 477 euro en 246 euro voor de levering van aardgas. Alle getallen zijn exclusief btw en conform het prijspeil van 2026.

Gemiddeld verhoogt groen gas de energierekening van huishoudens maximaal met 3 tot 4 procent. De stijging van de energierekening is in lijn met de inkomensgroei en blijft daardoor betaalbaar. Deze studie wordt jaarlijks geactualiseerd en gepubliceerd op Prinsjesdag.

Voor het mkb is het effect ingewikkelder om aan te geven, omdat het energiegebruik per branche sterk wisselt. In het algemeen geldt dat het effect in lijn zal liggen met die van huishoudens. Daarnaast zet het kabinet in op mitigerende maatregelen. De belangrijkste daarvan zijn de Fixteams. Dit programma is onderdeel van het Nationaal Klimaat Plan dat op dit moment wordt beoordeeld door de Europese Commissie. Met deze maatregelen kunnen gemeenten teams instellen die kwetsbare mkb-ondernemingen helpen met directe energiebesparende maatregelen en met advies over welke grotere maatregelen nog te doen. Eerdere ervaringen met zo'n aanpak in de gemeente Amsterdam leverde een energiebesparing op van gemiddeld circa 10% per ondersteunde ondernemer.

59. *In de AMvB wordt geen maximum aan de buy-out gesteld (antwoord op vraag 13).*[52] *Leveranciers kunnen daardoor de volledige verplichting afkopen, waarna afnemers betalen zonder dat daar CO2-reductie tegenover staat. Bij welk aandeel buy-out acht de regering de verplichting niet langer doelmatig, en welk instrument heeft zij om in dat geval in te grijpen?*

Het kabinet heeft in de AMvB geen maximum gesteld aan het deel van de verplichting waarvoor ontheffing (buy-out) kan worden verkregen, om energieleveranciers voldoende flexibiliteit te bieden om aan de verplichting te kunnen voldoen. Het kabinet

---

[49] *Kamerstukken I* 2026/27, 36.947, C, p. 38-39.
[50] *Kamerstukken I* 2026/27, 36.947, C, p. 33.
[51] TNO (september 2026), zie: https://publications.tno.nl/publication/34646639/Hj2tSxmp/TNO-2026-17665.pdf
[52] *Kamerstukken I* 2026/27, 36.947, C, p. 6.

verwacht in de eerste jaren geen opbrengsten uit de buy-out, omdat de verplichting een behoedzaam opbouwpad kent en in de eerste jaren onder het niveau van de huidige productiecapaciteit in Nederland ligt. Daarnaast ligt de prijs van groen gas naar verwachting onder het niveau van de buy-out, waardoor het voor energieleveranciers aantrekkelijker is om groen gas in te kopen dan gebruik te maken van de buy-out.

Bij de evaluatie van de bijmengverplichting in 2029 zal integraal worden gekeken naar de werking van de verplichting, inclusief het gebruik en de doelmatigheid van de buy-out. Indien de evaluatie daar aanleiding toe geeft, bijvoorbeeld door een structureel zeer hoog gebruik van de buy-out, kan het kabinet de hoogte van de verplichting of de buy-outprijs aanpassen via de AMvB. Daarnaast kan het kabinet besluiten om aanvullende maatregelen te nemen om de productie van groen gas te stimuleren, zoals flankerend beleid via het Programma Groen Gas. Conform het aangenomen amendement Grinwis zullen eventuele opbrengsten uit de buy-out ten goede komen aan afnemers of worden gebruikt voor de financiering van directe prijssteunregelingen of investeringen die erop zijn gericht de kosten voor afnemers te verlagen.

60. *Welk aandeel geïmporteerd groen gas verwacht de regering in de eerste jaren, en wat betekent dat voor de kosten per ton CO2-reductie die voor de Nederlandse ESR-opgave meetelt?*

Groen gas uit andere Europese lidstaten is ook toegestaan in de bijmengverplichting groen gas. In de praktijk zijn er verschillende factoren die een rem zetten op de import van groen gas, zoals de eis dat groen gas binnen de bijmengverplichting moet zijn geproduceerd zonder exploitatiesubsidie, dat sommige landen export van gesubsidieerd groen gas verbieden (zoals Duitsland, Italië en Tsjechië) en dat verschillende Europese landen ook werken aan de introductie van een bijmengverplichting, waaronder Frankrijk, Duitsland en Ierland. Daarom is het niet op voorhand te zeggen in welke mate de verplichting ingevuld gaat worden met groen gas uit andere Europese landen.

Voor de huidige ESR die tot 2030 loopt telt geïmporteerd groen gas mee voor de ESR opgave van de lidstaat waar het groene gas in het gasnet wordt geïnjecteerd. Geïmporteerd groen gas heeft daarmee geen direct effect op de kosten per ton CO2-reductie voor de Nederlandse ESR-opgave. Voor actoren in ETS1 en ETS2 kan de emissiewaarde van geïmporteerd groen gas wel geclaimd worden waarbij groen gas voor een aantal toepassingsgebieden vanwege de concurrerende kosten per ton CO2-reductie een interessante optie is.

De Europese Commissie werkt momenteel aan de herziening van het post 2030 klimaat en energiekader, hier zal ook de ESR in worden meegenomen. In hoeverre import van groen gas meetelt voor de ESR na 2030, is daarmee nog onbekend. Nederland zet zich hierbij in voor het meetellen van importstromen in het importerende land om de emissievoordelen van geïmporteerd groen gas te kunnen benutten.

61. *Buy-outopbrengsten komen als niet-belastingontvangst onder het uitgavenkader op de begroting van KGG (antwoord op vraag 18).*[53] *Hoe wordt gewaarborgd dat deze middelen daadwerkelijk aan afnemers ten goede komen en niet worden ingezet ter dekking van andere uitgaven?*

Op grond van artikel 9.9.2.6, achtste lid van het wetsvoorstel, moeten deze opbrengsten ten goede komen aan afnemers of worden gebruikt voor de financiering van directe prijssteunregelingen of investeringen die erop zijn gericht de kosten voor afnemers te verlagen. Deze wettelijke bepaling waarborgt dat de opbrengsten worden ingezet conform het aangenomen amendement-Grinwis. Het parlement wordt via de KGG-begroting geïnformeerd over de inzet van eventuele buy-outopbrengsten.

Informatievoorziening

62. *De regering zegt de Tweede Kamer toe haar in het eerste kwartaal van 2027 en vóór de openstelling van de SDE++ 2027 te informeren over de*

[53] *Kamerstukken I* 2026/27, 36.947, C, p. 7.

landbouwtransitietoets (antwoord op vraag 5).[54] *Is de regering bereid ook de Eerste Kamer gelijktijdig te informeren?*

Het kabinet zal inderdaad de Tweede Kamer in het eerste kwartaal van 2027 informeren over de voortgang van de landbouwtransitietoets. Bij deze zeg ik toe om hierbij de Eerste Kamer gelijktijdig te informeren.

63. *Is de regering bereid het toegezegde overzicht van de projectpijplijn (antwoord op vraag 17) zo tijdig te sturen dat het kan worden betrokken bij de vaststelling van de verplichting voor 2028?*[55]

Ja, het is mogelijk om het overzicht van de projectpijplijn tijdig te sturen voor het einde van 2027. Om vroegtijdig de effecten van de bijmengverplichting in beeld te brengen wordt in 2029 een eerste evaluatie van de wet en het opbouwpad uitgevoerd. Dan zal ik integraal de werking van de bijmengverplichting evalueren en indien wenselijk tot aanpassingen besluiten. De uitkomsten van de evaluatie en mijn appreciatie daarbij zal ik te zijner tijd met de Kamers delen. Bij wijziging van het opbouwpad of de buy-outprijs worden de Kamers via een voorhangprocedure meegenomen.

Vragen en opmerkingen van de fractie van de ChristenUnie
Het wetsvoorstel staat en valt met goede controle op groen gas, aldus de fractieleden van de ChristenUnie. Uit de sector begrijpen de fractieleden van de ChristenUnie dat als een producent vóór de invoedmeter fossiel aardgas toevoegt aan groen gas, die meter het hele mengsel meet. Een gasanalyse kan de samenstelling controleren, maar uit het methaangehalte alleen zou niet afgeleid kunnen worden welk deel van fossiele oorsprong is. Dat is het verschil tussen gaskwaliteit controleren en herkomst aantonen.
Voor de Garantie van Oorsprong mag alleen het hernieuwbare deel meetellen. Producenten geven hun grondstoffen maandelijks op aan VertiCer en dienen een definitieve jaaropgave in. VertiCer kan op basis daarvan certificaten corrigeren.[56] *De uitvoeringsvraag is hoe een eventuele toevoer van fossiel gas onafhankelijk van die opgave wordt vastgesteld.*

64. *De fractieleden van de ChristenUnie vragen hoe onafhankelijk wordt gecontroleerd of geen fossiel gas is toegevoegd. Met andere woorden: hoe wordt niet alleen de kwaliteit van het gas vastgesteld, maar ook de herkomst ervan? Kan de regering toelichten hoe die controle in de praktijk is georganiseerd en welke waarborgen er zijn tegen onjuiste opgaven?*

Producenten moeten voor het verkrijgen van garanties van oorsprong een beheersverklaring of een assurancerapport over de in de productie-installatie ingezette biomassa aanleveren. Hieruit volgt of het geproduceerde hernieuwbare gas een logisch gevolg is of kan zijn van de gebruikte biomassa. In de beheersverklaring of in het assurancerapport wordt dus vastgesteld welke biomassa in de installatie is verwerkt, in welke verhouding deze is verwerkt en of deze verhouding inderdaad kan leiden tot de percentages groen gas zoals deze door de producent of zijn gemachtigde zijn opgegeven. Eventuele afwijkingen hierin kunnen aanleiding zijn voor verder onderzoek. Indien niet met zekerheid vastgesteld kan worden dat gebruikte biomassa voor de productie van gas uit hernieuwbare bronnen hernieuwbaar is, zal het desbetreffende gas als niet-hernieuwbaar worden aangemerkt. De producent ontvangt dan dus geen garanties van oorsprong en kan het gas niet inzetten voor bijvoorbeeld de bijmengverplichting.

Bovendien verplicht de uitvoeringsverordening (EU) 2022/996 de marktdeelnemers om gegevens over de duurzaamheids- en broekasgasemissiereductiecriteria, inclusief de transactiegegevens en andere gegevens door te geven van marktdeelnemer naar marktdeelnemer in de hele toeleveringsketen. Zodra de Uniedatabank operationeel is, zijn zij verplicht deze gegevens ten behoeve van de traceerbaarheid daarin op te nemen.

Vragen en opmerkingen van de fractie van JA21

[54] *Kamerstukken I* 2026/27, 36.947, C, p. 3.
[55] *Kamerstukken I* 2026/27, 36.947, C, p. 7.
[56] 'Certificering voor een duurzame toekomst', verticer.eu.nl.

65. *In de eerste nota naar aanleiding van het verslag is te lezen dat er geen apart compensatiemechanisme voor consumenten geïntroduceerd wordt. De fractieleden van JA21 vragen waarom de regering daar niet voor heeft gekozen. Hoe reflecteert de regering op deze keuze in ogenschouw nemende de breed aangenomen motie-Postma die betaalbaarheid van groen gas moet garanderen?*[57]

Een betaalbare energierekening is belangrijk voor het kabinet. De bijmengverplichting is, zoals in eerdere beantwoording is toegelicht, een klein onderdeel van de energierekening, ook voor ondernemers. Tegenover de meerkosten staat een bijdrage aan een robuust, weerbaar en duurzaam energiesysteem op lange termijn. De opschaling van groen gas is bovendien kostenefficiënt in vergelijking met andere verduurzamingsopties en draagt bij aan het voorkomen van prijsschokken op de energierekening als gevolg van geopolitieke ontwikkelingen.

De ontwikkeling van de energierekening wordt jaarlijks gewogen als onderdeel van de koopkrachtbesluitvorming in augustus. Tegelijkertijd zet het kabinet in op structurele verlaging van de energierekening, onder meer door het beschikbaar stellen van subsidies, financiering en ondersteuning bij de verduurzaming van woningen. Daarnaast is er specifiek beleid gericht op ondersteuning van kwetsbare huishoudens, zoals het Noodfonds Energie, ondersteuning via gemeenten en het Nationaal Warmtefonds. Dit flankerend beleid valt buiten de reikwijdte van dit wetsvoorstel.

66. *Waarom acht de regering ETS2 onvoldoende om dezelfde verduurzamingsdoelen te realiseren? Welke analyse ligt ten grondslag aan de conclusie dat ETS2 onvoldoende investeringszekerheid biedt?*

Het kabinet vindt het belangrijk dat de productie en consumptie van groen gas in Nederland en Europa wordt opgeschaald. ETS2 kan ingevuld worden met een breed scala aan hernieuwbare energiedragers, waardoor er onvoldoende specifieke stimulans is voor de opschaling van groen gas. De bijmengverplichting biedt daarentegen specifiek investeringszekerheid voor producenten van groen gas, omdat het een vast groeipad kent en een langjarige vraag naar groen gas garandeert. Uit onderzoek van CE Delft[58] blijkt dat een bijmengverplichting het meest effectieve instrument is om de productie van groen gas flink op te schalen in Nederland. Onderzoek van Guidehouse[59] heeft aangetoond dat de stimulerende werking van ETS1 of ETS2 op zichzelf momenteel nog onvoldoende is om de gewenste mate van groen gas opschaling te realiseren. De mate van toekomstige stimulering voor groen gas die uitgaat vanuit ETS2 zal worden meegewogen bij toekomstige beslissingen over aanpassingen van het opbouwpad.

67. *Kan de regering kwantificeren welk deel van de geclaimde emissiereductie daadwerkelijk binnen Nederland plaatsvindt? Kan deze analyse met de Kamer gedeeld worden?*

Het is op voorhand niet te zeggen in welke mate de bijmengverplichting ingevuld gaat worden met groen gas uit Nederland dan wel uit andere Europese landen, omdat dit afhangt van de beschikbaarheid en prijs van groen gas in Nederland en andere lidstaten. In de praktijk zijn er wel verschillende factoren die een rem zetten op de import van groen gas, zoals de eis dat groen gas binnen de bijmengverplichting moet zijn geproduceerd zonder exploitatiesubsidie, dat sommige landen export van gesubsidieerd groen gas verbieden (zoals Duitsland, Italië en Tsjechië) en dat verschillende Europese landen ook werken aan de introductie van een bijmengverplichting, waaronder Duitsland en Ierland.

Bij de monitoring van het wetsvoorstel wordt gerapporteerd over het aandeel groen gas onder de bijmengverplichting dat in Nederland geproduceerd is. Deze monitoring wordt aan zowel de Eerste als Tweede Kamer toegezonden, conform artikel 9.9.7.1, eerste lid, van het wetsvoorstel. Tijdens de evaluatie in 2029 zal dit aspect ook nadrukkelijk worden meegenomen.

---

[57] *Kamerstukken II* 2024/25, 31 239, nr. 410.
[58] CE Delft (april 2022), zie: https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/brieven_regering/detail?did=2022D28633&id=2022D28633&
[59] Guidehouse (maart 2025), zie: https://open.overheid.nl/documenten/a03ca577-1938-4b68-a967-b810c30043aa/file

68. *In hoeverre is de regering van mening dat er een bovengrens bestaat aan de mate waarin klimaatbeleid via de energierekening mag worden gefinancierd?*

Het kabinet vindt het belangrijk dat iedereen mee moet kunnen komen in de energietransitie en dat Nederland een betrouwbaar energiesysteem behoudt. Naast klimaatbeleid houdt het kabinet rekening met de betrouwbaarheid van het energiesysteem en de betaalbaarheid van energie. De juiste beleidsmix vraagt om een zorgvuldige afweging tussen deze drie pijlers en niet om een bovengrens. Het kabinet geeft daar invulling aan door de continue monitoring van veranderende omstandigheden in het binnen- en buitenland, technologische ontwikkelingen en verbeterd inzicht met oog voor de drie pijlers.

Specifiek waar het de gevolgen voor betaalbaarheid van keuzes in het energie- en klimaatbeleid betreft heeft het kabinet op Prinsjesdag de Prognose energierekening huishoudens uitgebracht, waarin de energielasten van verschillende groepen huishoudens op de korte tot middellange termijn in kaart zijn gebracht. Hierdoor is er meer inzicht in de toekomstige energielasten van huishoudens ten gevolge van beleidswijzigingen en kan het kabinet wegen of toekomstige energielasten voldoende betaalbaar zijn. Hieruit blijkt bijvoorbeeld dat de bijdrage van de bijmengverplichting groen gas maximaal leidt tot een verhoging met 3% van de gemiddelde energierekening[60].

Het kabinet heeft nadrukkelijk oog voor huishoudens die vandaag de dag te maken hebben met een hoge energierekening en een laag inkomen. Voor deze groep stelt het kabinet in 2027 onder andere 193 miljoen euro beschikbaar via het Noodfonds Energie. Daarnaast helpt het kabinet deze groep huishoudens met verduurzamen door het verplicht uitfaseren van huurwoningen met een E, F of G-energielabel, waardoor energiearme huishoudens structureel een lagere energierekening krijgen.

69. *Welke instrumenten stelt de regering ter beschikking indien de betaalbaarheid sterker onder druk komt te staan dan voorzien? In hoeverre is de regering bereid de energiebelasting gelijkmatig te verlagen?*

De bijmengverplichting leidt volgens ramingen maximaal tot een kostenstijging van 1,5 cent per kuub gas (excl. btw) in 2027, oplopend naar maximaal 9 cent per kuub gas (excl. btw) vanaf 2031. Het kabinet houdt binnen de Prognose van de energierekening nu rekening met deze maximale meerkosten voor huishoudens[61]. In deze berekening is uitgegaan van maximaal gebruik van de buy-out-mogelijkheid binnen de bijmengverplichting. Naar verwachting liggen de kosten echter lager, omdat er voldoende aanbod van goedkoper groen gas is om te voldoen aan de bijmengverplichting, en er een marktprijs gaat ontstaan onder het niveau van de buy-out.

Het kabinet vindt het belangrijk dat iedereen meekomt in de energietransitie. Daarbij weegt de betaalbaarheid sterk mee. Tijdens de vaste jaarlijkse besluitvormingsmomenten in het voorjaar en augustus weegt het kabinet integraal de lasten en inkomsten van huishoudens en bedrijven. Het nemen van fiscale maatregelen is één van de vele opties die het kabinet heeft om beleid te voeren op de koopkracht van huishoudens en bedrijven[62]. Binnen het fiscale domein hecht het kabinet aan het integraal wegen van de belastingdruk via het samenspel van de energiebelasting op gas, elektriciteit en de vaste belastingvermindering voor ieder huishouden en gerichte ondersteuning waar dat het meeste nodig is.

70. *Heeft de regering de Europese Commissie ten tijde van de notificatieprocedure expliciet geïnformeerd over de mogelijkheid dat de glastuinbouwsector uiteindelijk buiten ETS2 zou blijven, zoals nu feitelijk het geval is?*

71. *Heeft de regering juridisch laten toetsen of het uitzonderen van de glastuinbouw een wijziging van het toepassingsgebied vormt in de zin van artikel 5 van Richtlijn 2015/1535? Zo nee, waarom niet?*

[60] Prognose energierekening huishoudens 2026-2031, TNO (2026)
[61] Prognose energierekening huishoudens 2026-2031, TNO (2026)
[62] Tweede Kamer Kamerstukken 2026/27, 29023 nr. 748

Antwoord op vragen 70 en 71:
De notificatie van het ontwerp van de Wet bijmengverplichting groen gas en de onderliggende regelgeving heeft plaatsgevonden vanwege mogelijke technische voorschriften, ofwel vanwege mogelijke strijd met het vrij verkeer van goederen. Welke sectoren precies onder ETS2 vallen is voor de notificatieprocedure niet relevant.Het toepassingsgebied van dit wetsvoorstel verandert niet door de keuze voor of tegen een opt-in voor de gehele glastuinbouw in relatie tot ETS2.

72. *Kan de regering uitsluiten dat het wegvallen van de glastuinbouw uit de doelgroep leidt tot een zodanige verschuiving van volumes en kosten dat sprake is van een significante wijziging?*

De staatssecretaris van LVVN en ik informeren de Eerste en Tweede Kamer separaat over het vervolg van de gesprekken over ETS2 met de sector in een Kamerbrief op vrijdag 27 november. Het kabinet gaat ervan uit dat energieleveranciers de glastuinbouw in de praktijk opnemen in hun ETS2-emissieverslagen, ook als de opt-in formeel nog niet is geëffectueerd. Indien nieuwe inzichten over de uitvoerbaarheid van het niet volledig includeren van de glastuinbouw in ETS2 er alsnog toe leiden dat in te toekomst de leveringen aan de glastuinbouw wel kunnen en mogen worden uitgezonderd, dan zal het kabinet bezien welke impact dit heeft op de hoogte van de bijmengverplichting en de meerkosten voor afnemers.

73. *Welke gevolgen zou een succesvolle juridische procedure op dit punt hebben voor de uitvoerbaarheid van de wet? Heeft de regering een risicoanalyse gemaakt van mogelijke schadeclaims of compensatieverzoeken wanneer de wet later onverenigbaar blijkt met het Europees recht? Zo ja, kan deze gedeeld worden met de Eerste Kamer?*

Er is geen aanleiding om te veronderstellen dat de bijmengverplichting groen gas juridisch geen stand zou houden of onverenigbaar zou zijn met het Europees recht. Het wetsvoorstel is uitgebreid geconsulteerd en de Raad van State heeft een advies met dictum B uitgebracht, daarin is de uitvoerbaarheid ook meegewogen. De NEa acht het wetsvoorstel ook uitvoerbaar. Bovendien is de wet- en regelgeving genotificeerd bij de Europese Commissie.

74. *Hoe borgt de regering dat groen gas uit andere EU-lidstaten zonder onnodige administratieve of technische belemmeringen toegang heeft tot de Nederlandse markt en kan worden ingezet voor de bijmengverplichting, en hoe voorkomt zij dat onvoldoende interoperabiliteit tussen de Union Database en nationale registratiesystemen leidt tot een feitelijke handelsbelemmering (inbreuk vrij verkeer van goederen), ongelijke markttoegang of dubbeltelling?*

De eisen die in de Wet bijmengverplichting groen gas worden opgelegd, volgen rechtstreeks uit Europese regelgeving en gelden als zodanig voor alle producenten van groen gas. Voor producenten uit andere lidstaten gelden dus dezelfde administratieve en technische vereisten als voor Nederlandse producenten. Zolang de Uniedatabank (UDB) nog niet operationeel is, ziet het kabinet in het eisen van een Garantie van Oorsprong naast een bewijs van duurzaamheid voldoende waarborg ter voorkoming van dubbeltelling.

Zodra de UDB operationeel is, worden marktdeelnemers geacht tijdig accurate informatie in de UDB in te voeren over verrichte transacties en de duurzaamheidskenmerken van de brandstoffen waarop die transacties betrekking hebben, met inbegrip van hun broeikasgasemissies. Lidstaten mogen daarbij gebruikmaken van een reeds bestaande nationale databank die is afgestemd op de Uniedatabank, maar dat is niet verplicht. Dit volgt uit de RED. De implementatie van de UDB is een verantwoordelijkheid van de Europese Commissie en het kabinet is in afwachting van verdere informatie over de werking en de planning daarvan. Zodra de UDB operationeel is, zal het kabinet uitvoering geven aan de regels die de Europese Commissie daarover stelt. Tot die tijd zal het kabinet gebruikmaken van de werkwijze zoals die is opgenomen in de wet en de onderliggende regelgeving. Omdat de UDB nog niet operationeel is en er geen sprake is van een nationale databank, kunnen ook geen uitspraken worden gedaan over de interoperabiliteit.

Vragen en opmerkingen van de Fractie-Visseren-Hamakers
Monitoring van effecten

De regering verwijst in haar beantwoording meermaals naar de "landbouwtransitietoets", waarmee het kabinet gaat monitoren of en zo ja hoe de stimulering van groengasproductie door middel van mestvergisting leidt tot ongewenste effecten, zoals het belemmeren van de transitie in de landbouw.[63]

75. Het lid van de Fractie-Visseren-Hamakers vraagt op welke ongewenste effecten de regering gaat toetsen. Gaat de regering daarbij ook toetsen op belemmering van de transitie in de landbouw in het buitenland, bijvoorbeeld via de import van bio- of groengas uit mestvergisting of vergassing? Kan de regering garanderen dat de import niet afkomstig is van de bio-industrie? Wie voert de landbouwtransitietoets uit, het ministerie zelf of een onafhankelijke partij? Wat gaat de regering meten bij de landbouwtransitietoets? En wanneer wordt dit gemeten? Hoe gaat de regering hieruit afleiden of stimulering van groengasproductie door middel van mestvergisting leidt tot het belemmeren van de transitie in de landbouw? Wat voor referentiescenario hanteert de regering daarbij?

Het doel van de landbouwtransitietoets is om te bezien of, en zo ja hoe de stimulering van groen gas productie door middel van mestvergisting leidt tot ongewenste effecten in Nederland. Welke effecten worden gemeten, met welk referentiescenario die worden vergeleken en wie de toets uitvoert, is onderdeel van de uitwerking door het kabinet. In het eerste kwartaal van 2027 worden beide Kamers geïnformeerd over de voortgang en over de wijze van toetsing. Indien vervolgens blijkt dat er sprake is van ongewenste effecten, dan zal het kabinet beide Kamers informeren over of, en zo ja welke maatregelen binnen de SDE++ passend en/of nodig zijn.

76. Is de regering het met het lid van de Fractie-Visseren-Hamakers eens dat het referentiescenario (zonder bijmengverplichting en zonder SDE++-subsidie) rekening moet houden met de noodzakelijke transitie van de veehouderij naar een volledig dierwaardige sector in 2040, met de stikstofdoelen voor natuurherstel en met de klimaatdoelen in lijn met Parijs-akkoord? Zo nee, waarom niet? De regering schrijft dat de Tweede Kamer in Q1 2027 wordt geïnformeerd.[64] *Hoe kan de regering binnen een paar maanden na inwerkingtreding van de wet al informeren over ongewenste effecten? Kan de regering nu al waarborgen dat maatregelen binnen de SDE++ voldoende sturen om ongewenste effecten van de bijmengverplichting op de landbouwtransitie te voorkomen? Zo ja, hoe onderbouwt de regering dat? Zo nee, welke extra maatregelen buiten de SDE++ kan zij inzetten?*

Het stimuleren van mestvergisting via deze wet is verenigbaar met een transitie naar een dierwaardige veehouderij. Het vergisten van mest kan op verschillende manieren bereikt worden; zo kan een veehouder vergisting toepassen op het eigen bedrijf, maar kan er ook sprake zijn van mestvergisting op een centrale locatie, eventueel in collectief beheer van een aantal veehouders. Voor rendabele mestvergisting is er voldoende mest nodig. Bij het toepassen van weidegang komt de mest van de koeien die in de wei staan niet in de vergister terecht. Echter staan koeien die ook op de wei staan ook een deel van de dag op stal en kan er nog steeds mest opgevangen worden ten behoeve van vergisting. Ten behoeve van de doelstellingen voor groengasproductie hoeft niet alle beschikbare mest in Nederland vergist te worden. Daarnaast draagt dit wetsvoorstel naar verwachting zowel positief bij aan de klimaatdoelen in lijn met het Parijs-akkoord als de stikstofdoelen voor natuurherstel. Groen gas consumptie zorgt immers voor de vervanging van fossiele brandstoffen. Daarnaast kan mestvergisting in combinatie met stalaanpassingen en mestverwerking (zoals stikstofstrippen of -scrubben) zorgen voor een significante reductie van stikstofuitstoot en methaanuitstoot.

In het eerste kwartaal van 2027 worden beide Kamers geïnformeerd over de voortgang en over de wijze van toetsing. Indien vervolgens blijkt dat er sprake is van ongewenste effecten, dan zal het kabinet beide Kamers informeren over of, en zo ja welke maatregelen binnen de SDE++ passend en/of nodig zijn. Momenteel wordt gewerkt aan de vormgeving van deze toets, daarop kan ik nog niet vooruitlopen. Ik wil wel benadrukken dat het kabinet onderschrijft dat het stimuleren van mestvergisting, onder meer door middel van de bijmengverplichting, de landbouwtransitie niet mag

[63] *Kamerstukken I* 2026/27, 36.947, C, p. 3, 14, 16, 23, 29.
[64] *Kamerstukken I* 2026/27, 36.947, C, p. 3, 14, 16, 23, 29.

belemmeren. Indien blijkt dat er sprake is van ongewenste effecten, dan zal het kabinet beide Kamers en de sector informeren over of, en zo ja welke maatregelen binnen de SDE++ passend en/of nodig zijn en op welke wijze dit wordt uitgevoerd. SDE++-subsidies worden verstrekt volgens vastgestelde regels en eisen in de SDE++-regelgeving. Deze regelgeving zal eerst aangepast worden, indien dat nodig en gewenst blijkt, voordat het in de praktijk resulteert in andere wijze van subsidie verstrekking.

77. *Is de regering het met dit lid eens dat het openlaten van aanvullende maatregelen voor het geval deze wet de landbouwtransitie vertraagt, leidt tot extra onzekerheid bij boeren, terwijl duidelijkheid over de noodzakelijke transitie en de maatregelen die daarop sturen juist belangrijk is? Zo nee, waarom niet?*

Als gevolg van het maatregelenpakket "Weer ruimte voor boer, natuur en bouw", en de verdere concretisering in de Kamerbrief "Ontwerpprogramma Landbouw, Natuur en Stikstof en Wetsvoorstel voor vastlegging van de emissiedoelen" van 3 november, komt er geleidelijk steeds meer duidelijkheid over wat de impact gaat zijn van de maatregelen en mogelijkheden op het gebied van natuur en stikstof. Een belangrijk onderdeel hiervan zijn de additionaliteitsplannen van provincies, waarmee in maart 2027 gestart gaat worden.

Bij een investering in een vergister is het voor boeren altijd van belang te analyseren hoe het langjarig verdienvermogen eruit ziet, onderdeel hiervan is een analyse van de langjarige beschikbaarheid van grondstoffen in de regio. Voor een vergister kan dit betekenen dat rekening wordt gehouden met aanvoer van nieuwe grondstoffen als bestaande aanvoer, om welke reden dan ook, wegvalt. Deze analyse kan er toe leiden dat het in een gebied waar veel krimp wordt verwacht niet aantrekkelijk is om een vergister neer te zetten, of dat deze kleiner wordt uitgevoerd dan initieel beoogd.

SDE++ subsidie

78. *Welke criteria gelden als go/no go voor het verstrekken van SDE++ subsidies voor mestvergisting of mestvergassing?*

Een aanvraag binnen de SDE++ wordt beoordeeld op aanwezigheid van vergunningen, haalbaarheidsstudies en invoedverklaringen. Daarnaast wordt er op basis van het aangeleverde projectplan nog een toets gedaan op de algehele financiering van het project en in hoeverre de voorgestelde plannen realistisch zijn. Deze vereisten zijn belangrijk om te voorkomen dat er reserveringen gedaan worden voor SDE++-subsidies aan projecten die niet tot realisatie komen.

79. *Wordt voor het wel of niet verstrekken van SDE++ subsidies rekening gehouden met de bevindingen uit de landbouwtransitietoets?*

De landbouwtransitietoets is op dit moment nog in ontwikkeling. In het eerste kwartaal van 2027 worden beide Kamers geïnformeerd over de voortgang hierop. Indien blijkt dat er sprake is van ongewenste effecten, dan zal het kabinet beide Kamers informeren over of, en zo ja welke maatregelen binnen de SDE++ passend en/of nodig zijn en op welke wijze dit wordt uitgevoerd. SDE++-subsidies worden verstrekt volgens vastgestelde regels en eisen in de SDE++-regelgeving. Deze regelgeving zal eerst aangepast worden, indien dat nodig en gewenst blijkt, voordat het in de praktijk resulteert in andere wijze van subsidieverstrekking.

80. *In welke mate en op welke termijn kan de exploitatie van mono-mestvergisters zonder SDE++ subsidie economisch zelfstandig levensvatbaar zijn?*

Alhoewel de kosten bij mono-mestvergisters hoger zijn dan andere vormen van vergisting, is de verwachting dat ook mono-mestvergisting op termijn rendabel kan worden zonder subsidie. Omdat bij mono-mestvergisting uitsluitend mest vergist wordt, heeft de groen gas waarde een hoge CI-score (Carbon Intensity score), wat op de markt meer inkomsten oplevert. Met de ontwikkeling van nieuwe vraaginstrumenten, zoals de bijmengverplichting groen gas, en bestaande instrumenten, zoals de Brandstoftransitieverplichting en FuelEU Maritime, is de verwachting dat op termijn

de markt voor groen gas toereikend is om ook mono-mestvergisting zelfstandig rendabel te maken. Op welke termijn dat zal zijn kan nu nog niet gezegd worden. Bij eventuele toekomstige aanpassingen van het opbouwpad van de bijmengverplichting zal rekening gehouden worden met verdienvermogen buiten de bijmengverplichting om, en de bijbehorende vraag of de bijmengverplichting nog het juiste en benodigde instrument is om opschaling te realiseren.

81. Hoe onderbouwt de regering dat het kosteneffectief is om SDE++ subsidie te verlenen aan mestvergisters gezien de kans dat mestvergisters hun gehele levensduur afhankelijk blijven van subsidies?

Binnen de systematiek van de SDE++ worden projecten niet beoordeeld op in hoeverre de projecten gedurende de looptijd van de beschikking mogelijk al geen gebruik meer maken van de subsidie. Projecten die een SDE++ beschikking hebben ontvangen kunnen gebruik maken van deze SDE++ beschikking gedurende de volledige looptijd van 12 jaar, wat past binnen de visie van het kabinet om de opschaling van hernieuwbare energie te stimuleren. De SDE++ is kosteneffectief door het tenderprincipe, waarbij de meest kosteneffectieve projecten als eerst in aanmerking komen voor subsidie.

82. Wat is de kosteneffectiviteit van subsidie voor mestvergisters, uitgedrukt in euro per vermeden ton CO_2-equivalent, ten opzichte van de kosteneffectiviteit voor alternatieve klimaatmaatregelen?

De kosteneffectiviteit van mestvergisters wordt ieder jaar berekend door het PBL en gepubliceerd in het Eindadvies Basisbedragen SDE++. Voor de productie van groen gas uit mestvergisters ligt de kosteneffectiviteit, afhankelijk van de categorie tussen de 239 en 385 euro per ton CO2[65]. De gemiddelde subsidie-intensiteit binnen de SDE++ is 250 euro per ton CO2[66]. Het is van belang dat binnen de energietransitie ingezet wordt op verschillende opwekkingstechnieken en de verschillende energietypen om de opschaling van hernieuwbare energie te bewerkstelligen.

83. Is de regering bereid eisen voor dierwaardigheid en duurzaamheid (dierwaardige veehouderij, water, biodiversiteit, stikstof, grondgebondenheid) mee te nemen bij de SDE++ subsidies voor het gebruik van mest voor 'groen' gas? En dus geen subsidies te geven voor groengas afkomstig van niet diervriendelijke- en niet duurzame veehouderij?

Het kabinet vindt dat de eisen voor dierwaardigheid en duurzaamheid integraal bezien moeten worden voor alle veehouderijen die in Nederland mest produceren. Hier additionele eisen voor opnemen binnen de SDE++ ziet het kabinet niet als effectief.

Lock-in veehouderij
De regering geeft in haar antwoorden meermaals aan dat er door de inzet van groen gas geen lock-in van mestproductie ontstaat.[67] *Maar zij geeft ook aan dat via de Landelijke vrijwillige beëindigingsregeling veehouderijlocaties (Vbr) geen vergoeding verleend wordt voor het waardeverlies van een mestvergister.*[68]

84. Ontkent de regering ook dat er op bedrijfsniveau een lock-in kan ontstaan na investeringen in mestvergisters en bijbehorende stalsystemen?

Mest, waar beschikbaar, kan bijdragen aan de productie van groen gas, maar is geen voorwaarde voor de productie van groen gas. Er ontstaat dus geen lock-in door de inzet van mest voor productie van groen gas. Ik deel de zorgen dan ook niet dat inzet op mestvergisting ervoor zorgt dat de omvang van de veehouderij, en daarmee de omvang van de emissies van de melkproductieketen, in stand gehouden zou worden door of voor de productie van groen gas. De bijmengverplichting groen gas is immers techniekneutraal vormgegeven en vereist geen specifieke hoeveelheid mest: groen gas kan ook uit andere reststromen geproduceerd worden. De business case van groengasproductie is voor een veehouder op zichzelf niet genoeg om de kosten van het houden van meer vee te compenseren. De primaire business case blijft naar

[65] PBL (juli 2026), zie: https://www.pbl.nl/system/files/document/2026-07/pbl-2026-eindadvies-sde-plus-plus-2026-5698-1.pdf
[66] RVO (2025), zie: https://www.rvo.nl/sites/default/files/2026-10/Eindstand-SDE%2B%2B2025.pdf
[67] *Kamerstukken I* 2026/27, 36.947, C, p. 3, 23, 25, 28.
[68] *Kamerstukken I* 2026/27, 36.947, C, p. 4.

verwachting leidend voor de omvang van de hoeveelheid vee op een bedrijf en de totale veestapel in Nederland. Op bedrijfsniveau kan het eventueel wegvallen van eigen mestproductie impact hebben op de bedrijfsvoering. Maar ook een mestvergister op een veehouderijlocatie zou bij het stoppen van de veehouderijlocatie voortgezet kunnen worden, en zou in plaats van eigen mest, de mest van andere veehouderijen of andere organische restproducten kunnen vergisten.

85. *De financiële prikkel van mestvergisting is weliswaar kleiner dan de opbrengst van melk, maar dat maakt deze prikkel niet automatisch insignificant.*[69] *Kan de regering met zekerheid stellen dat deze prikkel insignificant is voor de keuze van boeren om te stoppen, uit te breiden of over te stappen op dierwaardige veehouderij, inclusief meer weidegang? Zo ja, op basis van welk onderzoek?*

Mestvergisting en weidegang kunnen naast elkaar bestaan: ook bij weidegang wordt mest opgevangen wanneer koeien op stal staan en deze mest kan worden gebruikt voor vergisting. Daarbij blijven financiële prikkels, zoals weidegangpremies en de eco-regeling, van kracht om weidegang te stimuleren. Het kabinet zal de komende periode nauwlettend monitoren of de stimulering van groengasproductie via mestvergisting leidt tot ongewenste effecten op de landbouwtransitie. De Tweede Kamer zal hierover worden geïnformeerd in het eerste kwartaal van 2027 en voorafgaand aan de openstelling van de SDE++ 2027. De gevolgen voor de landbouwtransitie maken bovendien onderdeel uit van de evaluatie van de wet in 2029.

86. *Locaties met veel mest, waar nu veelvuldig in vergisters wordt geïnvesteerd, zijn niet automatisch ook locaties waar in de toekomst voldoende andere reststromen beschikbaar zijn. Hoe voorkomt de regering dat op zulke locaties de vergister een prikkel geeft om de mestproductie in stand te houden, en dat daardoor een lock-in ontstaat?*

Bij een investering in een vergister is het van belang te analyseren hoe het langjarig verdienvermogen eruit ziet. Bij elke vergister die werkt op basis van aanvoer van externe grondstoffen is een onderdeel hiervan een gedegen analyse van de langjarige beschikbaarheid van grondstoffen in de regio. Voor een collectieve vergister kan dit betekenen dat rekening wordt gehouden met aanvoer van mest van nieuwe veehouderijen als bestaande aanvoer, om welke reden dan ook, wegvalt. Deze analyse kan er toe leiden dat het in een gebied waar veel krimp wordt verwacht niet aantrekkelijk is om een collectieve vergister neer te zetten, of dat deze kleiner wordt uitgevoerd dan initieel beoogd.

Het kabinet onderschrijft dat het stimuleren van mestvergisting, onder meer door middel van de bijmengverplichting, de transitie in de landbouw niet mag belemmeren. Het kabinet zal daarom vanaf de inwerkingtreding van de bijmengverplichting nauwlettend monitoren of en zo ja hoe de stimulering van groen gasproductie door middel van mestvergisting leidt tot ongewenste effecten (een zogenaamde landbouwtransitietoets). De Kamers worden in Q1 2027 geïnformeerd over de voortgang. De Kamers worden voorafgaand aan de openstellingsronde van de SDE++ 2027 geïnformeerd over de tussentijdse resultaten. Mocht blijken dat er sprake is van ongewenste effecten, zal het kabinet de Kamers informeren of en zo ja welke maatregelen binnen de SDE++ passend en/of nodig zijn. De gevolgen voor de landbouwtransitie vormen bovendien een onderdeel van de evaluatie van de wet in 2029.

87. *Hoe kan de regering stellen dat dierlijke mest geen voorwaarde is voor de plannen van de regering voor groen gas als er wordt uitgegaan van een bijdrage van mestvergisting van 35% van de omvang van groen gas?*[70]

Dierlijke mest is geen voorwaarde voor de productie van groen gas, omdat de bijmengverplichting techniekneutraal is vormgegeven en groen gas ook uit andere reststromen geproduceerd kan worden. De inschatting dat mestvergisting een bijdrage van circa 35% kan leveren aan de totale groengasproductie is gebaseerd op een conservatieve raming van de beschikbaarheid van mest in Nederland, waarbij rekening

[69] *Kamerstukken I* 2026/27, 36.947, C, p. 3.
[70] *Kamerstukken I* 2026/27, 36.947, C, p. 3.

is gehouden met een reductie van de veestapel. Bovendien is sinds deze inschatting het opbouwpad verlaagd en is buitenlands groen gas toegestaan binnen de bijmengverplichting. Indien het gebruik van mest lager uitvalt, zijn er voldoende alternatieve routes om groen gas te produceren.

Duurzaamheid

88. De regering wil deze wet op 1 januari 2027 in laten gaan. Heeft de keuze voor deze snelle invoering te maken met het aanvullende pakket klimaatmaatregelen dat de regering dit voorjaar gaat presenteren?

Nee. Inwerkingtreding van de bijmengverplichting per 1 januari 2027 is van belang om duidelijkheid te bieden aan de groen gas sector voor (toekomstige) investeringen in productie-installaties. De inwerkingtreding van de bijmengverplichting is eerder al twee jaar uitgesteld. Nieuw uitstel zou leiden tot investeringsonzekerheid voor ondernemers in de groengassector en minder CO2-reductie.

89. In antwoord op vraag 3 in de nota naar aanleiding van het verslag stelt de regering dat voor een techniekneutrale vormgeving gekozen is om marktinitiatieven niet te belemmeren en om een zo kosteneffectief mogelijke, duurzame, invulling van de doelstelling te faciliteren.[71] Hoe onderbouwt de regering dat een markt-gestuurde invulling kosteneffectiever is dan een klimaatimpact-gestuurde invulling?

Binnen de bijmengverplichting wordt gestuurd op CO2-ketenemissiereductie, oftewel klimaatimpact. De markt heeft de vrijheid om op de meest kosteneffectieve wijze de gewenste klimaatimpact te behalen.

90. Hoe onderbouwt de regering dat het overlaten aan de markt een duurzame invulling van de doelstelling is? De markt houdt immers geen rekening met de klimaatuitstoot in de keten van de verschillende bronnen, aldus het lid van de Fractie-Visseren-Hamakers.

91. Welke instrumenten heeft de regering om bij te sturen zodat de groengasbronnen met de grootste klimaatwinst het meeste opschalen?

92. Welke van deze instrumenten is de regering bereid om in te zetten om te voorkomen dat de bijmengverplichting leidt tot lock-in van de minst duurzame groengas bronnen?

Antwoord op vragen 90 t/m 92:
Door te sturen op ketenemissiereductie worden producenten juist gestimuleerd om de hele keten, van grondstof tot eindproduct, zo efficiënt mogelijk in te richten en de uitstoot van broeikasgassen (en daarmee de klimaatimpact) te minimaliseren. Dit zorgt ervoor dat technieken met een hogere broeikasgasreductie sterker worden beloond. Daarnaast gelden voor alle grondstoffen en productietechnieken duurzaamheids- en broeikasgasemissiereductiecriteria, zoals vastgelegd in de Richtlijn Hernieuwbare Energie (RED). Hierdoor wordt geborgd dat de behaalde ketenemissiereductie voldoende robuust en zeker is. Het kabinet zal de komende periode nauwlettend monitoren of de stimulering van groengasproductie via mestvergisting leidt tot ongewenste effecten op de landbouwtransitie. Beide Kamers worden hierover geïnformeerd in het eerste kwartaal van 2027 en voorafgaand aan de openstelling van de SDE++ 2027. De gevolgen voor de landbouwtransitie maken ook onderdeel uit van de evaluatie van de wet in 2029.

In antwoord op vraag 34 stelt de regering dat de productie van melk en vlees met een bepaalde klimaatimpact gepaard gaat, maar dat de regering niet herkent dat de productie van mest gepaard gaat met grote klimaatschade aangezien mest een bijproduct is.[72]

93. Hoe worden de emissies uit de hele keten nu toegekend aan melk en vlees?

Volgens de staande aanpak in emissieberekeningen, zoals voorgeschreven in de Richtlijn Hernieuwbare Energie (RED), worden in het geval van gebruik van rest- of afvalproducten de emissies toegekend aan de primaire productieketen. Zo wordt bij de

[71] *Kamerstukken I* 2026/27, 36.947, C, p. 3.
[72] *Kamerstukken I* 2026/27, 36.947, C, p. 13.

productie van biodiesel uit frituurolie, de productie van de frituurolie niet meegerekend, deze emissies zijn voor rekening van de primaire voedselactiviteit. Bij het produceren van elektriciteit uit de verbranding van afval worden de emissies voor het produceren van de producten voor gebruik niet meegerekend. Bij het houden van melkvee is het doel de productie van melk, en niet de productie van mest ten behoeve van vergisting. Deze emissies worden daarom volledig toegerekend aan de productie van melk en zijn op die plek al meegerekend in de statistiek. Alleen de activiteiten die additioneel zijn voor mestvergisting, zoals eventueel transport van mest en bedrijfsvoering van de vergister, worden meegerekend bij de emissie-intensiteit van groen gas.

94. Is de regering het met dit lid eens dat ook een bijproduct gepaard kan gaan met klimaatschade? Zo nee, waarom niet?

Het kabinet volgt de rekenmethode zoals vastgesteld in de Richtlijn Hernieuwbare Energie (RED), waarbij de emissies voor de productie van melk en vlees worden toegerekend aan de productie daarvan. Er is geen aanleiding om af te wijken van deze systematiek, omdat mest een bijproduct is van de productie van melk en vlees. Zolang vee wordt gehouden voor de productie van melk of vlees, zal er mest worden geproduceerd, en deze emissies worden daarom toegerekend aan de primaire productieketen. Het klopt dat mestvergisting op zichzelf ook gepaard gaat met activiteiten. Deze additionele activiteiten, zoals eventueel transport van mest en bedrijfsvoering van de vergister, worden meegerekend bij de emissie-intensiteit van groen gas om te waarborgen dat er netto voldoende emissiereductie wordt gerealiseerd.

95. Is de regering het ermee eens dat een evenredig deel van de emissies aan mest zou moeten worden toegerekend, in verhouding tot het aandeel in het totale inkomen van melk, vlees en mest? Zo nee, waarom niet?

Nee. Ik blijf de rekenmethode volgen zoals vastgesteld in de RED, ten behoeve van onder andere rapportage aan het IPCC. De toerekening van emissies van de zuivelketen gebeurt aan de productie van zuivel. Vee in de zuivelketen wordt immers gehouden voor de productie van zuivel. Zolang dit het geval is zal er ook sprake zijn van mest als bijproduct.

96. Als alle emissies in de productieketen worden meegenomen (van de productie van veevoer tot mest), is het gebruik van mest voor 'groen' gas dan een doeltreffende klimaatmaatregel? Op basis van welke gegevens baseert de regering haar antwoord?

97. Als alle emissies in de productieketen worden meegenomen (van de productie van veevoer tot mest), is het subsidiëren van mestvergisting dan een doelmatige klimaatmaatregel? Op basis van welke gegevens baseert de regering haar antwoord?

Antwoord op vragen 96 en 97:
Het kabinet volgt de rekenmethode zoals vastgesteld in de Richtlijn Hernieuwbare Energie (RED), waarbij de emissies voor de productie van melk en vlees worden toegerekend aan de productie daarvan. Er is geen aanleiding om af te wijken van deze systematiek, omdat mest een bijproduct is van de productie van melk en vlees, zoals ook aangegeven in de Nota naar aanleiding van het Eerste Verslag. De verwerking en vergisting van deze mest ten behoeve van de productie van groen gas draagt bij aan het verlagen van de uitstoot van broeikasgassen. De broeikasgasemissies van de zuivel en vleesketens zijn in het kader van dit wetsvoorstel niet relevant en dus niet in beeld gebracht.

98. Wat zijn de broeikasgasemissies van de zuivel en vleesketens, van de productie van veevoer (dus inclusief de productie van de gebruikte kunstmest) tot en met de productie van melk en vlees? Graag een antwoord per diersoort en productsoort.

De kwantificering van de precieze broeikasgasemissies van de gehele zuivel- en vleesketens is grotendeels afhankelijk van methodologische keuzes zoals

allocatiemethode en systeemgrenzen. Het RIVM beheert een database die inzicht geeft in de milieubelasting van verschillende voedingsmiddelen[73]. Deze database is gebaseerd op een Life Cycle Analysis (LCA), ook hier geldt dat de precieze carbon footprint van individuele producten af kan wijken door specifieke factoren. Zo verschilt de carbon footprint voor melk tussen conventionele en biologische productie en is de carbon footprint voor vlees sterk afhankelijk van het productiesysteem, waarbij vee specifiek gehouden kan worden voor de productie van rundvee-/kalfsvlees, maar het ook een bijproduct kan zijn van de melkveehouderij.

99. Hoeveel subsidie geeft de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) aan mestvergisting voor groen gas? Hoeveel RVO-subsidie wordt er in totaal gegeven aan mest-gerelateerde projecten?

Gezien de systematiek van de SDE++ hangt de hoeveelheid subsidie die de RVO uitkeert aan mestvergisting af van het vastgestelde basisbedrag en de jaarlijkse correctiebedragen (die fluctueren op basis van de energieprijzen en zo de marktinkomsten van een project weergeven). Voor de SDE, SDE+ en SDE++ is voor de productie van hernieuwbaar gas, waarvan het merendeel middels vergisting, in totaal 446 miljoen euro uitgekeerd in de periode 2016 – 2025.

Weidegang
De regering beargumenteert in antwoord op vraag 36 dat er door de wet "geen significante prikkel ontstaat om weide-uren te reduceren" omdat er andere prikkels zullen zijn die weidegang juist wel stimuleren. Daarbij noemt de regering weidegangpremies vanuit de markt, de eco-regeling van het GLB en de Stimuleringsregeling managementmaatregelen veehouderij (SMV).[74]

100. Hoe beargumenteert de regering dat deze wet 'geen significante prikkel' vormt tegen weidegang, terwijl de vele regelingen voor weidegang juist laten zien dat relatief kleine bedragen de hoeveelheid weidegang kunnen beïnvloeden?

In antwoord op vraag 42 stelt de regering: "Er is een mogelijkheid om SDE++ aan te vragen voor monomestvergisters voor kleinere schaal op eigen erf waarbij de referentiewaarde 130 koeien betreft."[75]

101. Kan de regering met een rekenvoorbeeld laten zien hoe regelingen voor weidegang, en de SDE++ voor mestvergisting er in de praktijk uitzien voor deze melkveehouder met 130 koeien?

102. Hoeveel mest moet minimaal in de stal opgevangen worden (in ton en in percentage van totale mest) om een monomestvergister op een melkveebedrijf van 130 koeien rendabel te exploiteren?

103. Hoeveel stalgebonden mest gaat in dit voorbeeld verloren bij volledige weidegang, onbeperkte weidegang en weidegang volgens de huidige voorwaarden van de weidemelkpremie? Kan de mestvergister in dit voorbeeld rendabel blijven?

Antwoord op vragen 100 t/m 103:
Het kabinet vindt het stimuleren van weidegang belangrijk en ondersteunt melkveehouders hiervoor via de eco-regeling binnen het GLB. Weidegang kent onder het GLB een vergoeding van 45 euro per hectare. Daarnaast wordt weidegang privaat beloond via de weidemelkpremie. Of weidegang bedrijfseconomisch aantrekkelijk is, verschilt per melkveehouder en is naast weidegang ook afhankelijk van andere bedrijfskenmerken zoals de grootte van de huiskavel, de melkproductie en het rantsoen. Bovendien is weidegang in veel gevallen bedrijfseconomisch aantrekkelijk, ook zonder beloning vanuit de overheid en zijn de meeste melkveehouders intrinsiek gemotiveerd hun koeien te weiden.
Ook voor de financiële inkomsten uit mestvergisting per koe of vergelijkbare eenheid geldt dat deze afhankelijk zijn van uiteenlopende factoren, zoals de schaal van de vergister, de beschikbare hoeveelheid mest, de efficiëntie van de installatie en de marktprijs van groen gas. Het kabinet beschikt momenteel niet over specifieke berekeningen van de inkomsten per koe uit mestvergisting.

[73] Zie: https://www.rivm.nl/documenten/database-milieubelasting-voedingsmiddelen-2024
[74] *Kamerstukken I* 2026/27, 36.947, C, p. 13-14.
[75] *Kamerstukken I* 2026/27, 36.947, C, p. 15-16.

Mestvergisting en weidegang kunnen naast elkaar bestaan: ook bij weidegang wordt mest opgevangen wanneer koeien op stal staan en deze mest kan worden gebruikt voor vergisting. Daarnaast blijven andere financiële prikkels, zoals weidegangpremies en de eco-regeling, van kracht om weidegang te stimuleren. Gezien de diversiteit tussen mestvergisters heeft het kabinet de prikkels niet exact gekwantificeerd. Wel zal het kabinet de komende periode nauwlettend monitoren of de stimulering van groengasproductie via mestvergisting leidt tot ongewenste effecten op de landbouwtransitie. De Kamers zullen hierover worden geïnformeerd in het eerste kwartaal van 2027 en voorafgaand aan de openstelling van de SDE++ 2027. De gevolgen voor de landbouwtransitie maken bovendien onderdeel uit van de evaluatie van de wet in 2029.

Glastuinbouw

104. Wat is het tijdpad voor de besluitvorming over de positie van de glastuinbouw in de wet bijmengverplichting?

De glastuinbouw valt in de praktijk onder de bijmengverplichting. De staatssecretaris van LVVN en ik informeren de Eerste en Tweede Kamer separaat over het vervolg van de gesprekken over ETS2 met de sector in een Kamerbrief op vrijdag 27 november.

105. Wat is het gevolg voor de wet wanneer op 1 januari 2027 de glastuinbouw buiten de bijmeng-doelgroep valt?

Het kabinet gaat ervan uit dat energieleveranciers de glastuinbouw in de praktijk opnemen in hun ETS2-emissieverslagen, ook als de opt-in formeel nog niet is geëffectueerd. Hierdoor zullen de leveringen aan de glastuinbouw in de praktijk vanaf 2027 onderdeel uitmaken van de bijmengverplichting.

106. Is het wetstechnisch mogelijk om de wet later in werking te laten treden, om zodoende de wet pas in werking te laten treden als er zekerheid is over de status van de glastuinbouw in de wet?

Het is juridisch mogelijk om de inwerkingtreding van de bijmengverplichting uit te stellen. Het kabinet is echter van mening dat de genoemde randvoorwaarden op orde zijn om de wet- en regelgeving per 1 januari 2027 in werking te laten treden. Daarmee krijgt de sector de langverwachte duidelijkheid voor het nemen van investeringsbeslissingen. De bijmengverplichting is een separaat wetsvoorstel en hoeft daarmee niet te wachten op de keuze van het kabinet om al dan niet gebruik te maken van de opt-in voor de glastuinbouw onder ETS2. De staatssecretaris van LVVN en ik informeren de Eerste en Tweede Kamer op vrijdag 27 november separaat over dit ETS2 proces.

107. Wat betekent de vrijstelling voor de glastuinbouw voor het mkb en huishoudens? Hoeveel kosten worden er naar deze groepen doorgeschoven?

De staatssecretaris van LVVN en ik informeren de Eerste en Tweede Kamer separaat over het vervolg van de gesprekken over ETS2 met de sector in een Kamerbrief op vrijdag 27 november. Het kabinet gaat ervan uit dat energieleveranciers de glastuinbouw in de praktijk opnemen in hun ETS2-emissieverslagen, ook als de opt-in formeel nog niet is geëffectueerd. Dit is gebaseerd op de technische onmogelijkheid om betrouwbaar onderscheid te maken tussen gasleveringen aan de glastuinbouw die wel onder ETS2 vallen en de gasleveringen aan de glastuinbouw die niet onder ETS2 vallen. Hierdoor zullen de leveringen aan de glastuinbouw in de praktijk vanaf 2027 onderdeel uitmaken van de bijmengverplichting, met bijbehorende meerkosten. Om deze reden is er compensatie van 51 miljoen euro voor 2027 via de energiebelasting voorzien voor de glastuinbouw sector.

Indien nieuwe inzichten over de uitvoerbaarheid van het niet volledig includeren van de glastuinbouw in ETS2 er alsnog toe leiden dat in te toekomst de leveringen aan de glastuinbouw wel kunnen en mogen worden uitgezonderd, dan zal het kabinet bezien welke impact dit heeft op de hoogte van de bijmengverplichting en de meerkosten voor afnemers.

108. Is er bij de doorrekening van de bijmengverplichting ervan uitgegaan dat de glastuinbouw meedoet aan ETS2?

Ja, bij de doorrekening van de bijmengverplichting is uitgegaan van een opt-in van de gehele glastuinbouw in ETS2. Zoals hierboven toegelicht gaat het kabinet ervanuit dat energieleveranciers de glastuinbouw in de praktijk ook in hun ETS2-emissieverslagen zullen opnemen.

109. Moet een voor andere sectoren zwaardere bijmengverplichting (als glastuinbouw niet is opgenomen) opnieuw worden gemeld bij de Europese Commissie? Zo ja, welke consequenties heeft dit voor de wet?

Nee. Ook als glastuinbouwbedrijven niet via de opt-in onder de reikwijdte van ETS2 worden gebracht[76], zal een notificatiemelding bij de Europese Commissie niet in de rede liggen. Het toepassingsgebied van de Wet bijmengverplichting groen gas zal ook dan hetzelfde blijven, namelijk de sectoren die vallen onder ETS2. Het kabinet gaat ervan uit dat energieleveranciers de glastuinbouw in de praktijk opnemen in hun ETS2-emissieverslagen, ook als de opt-in formeel nog niet is geëffectueerd. Hierdoor zullen de leveringen aan de glastuinbouw in de praktijk vanaf 2027 onderdeel uitmaken van de bijmengverplichting

110. Is, als deze melding niet gebeurt, de verplichting afdwingbaar? Als de verplichting niet afdwingbaar is, dan is de wet toch in feite niet uitvoerbaar?

Zoals hierboven toegelicht in het antwoord op vraag 109 is een nieuwe notificatiemelding niet nodig.

111. Is een nieuwe goedkeuring door de Europese Commissie vereist voor toevoeging van de glastuinbouw aan ETS2?

Ja. Lidstaten mogen de reikwijdte van ETS2 op grond van de ETS-richtlijn[77] uitbreiden tot sectoren die niet al zijn aangewezen op grond van bijlage III van die richtlijn, op voorwaarde dat de uitbreiding door de Europese Commissie wordt goedgekeurd. Als wordt besloten tot een opt-in zal Nederland een verzoek tot goedkeuring indienen bij de Europese Commissie. Dit betreft een separaat wetgevingstraject. De staatssecretaris van LVVN en ik informeren de Eerste en Tweede Kamer separaat over het vervolg van gesprekken die plaatsvinden met de sector over ETS2 in een Kamerbrief op vrijdag 27 november.

112. Gezien dit alles, vraagt het lid van de Fractie-Visseren-Hamakers de regering nogmaals waarom zij zo'n haast heeft met de wet.

Inwerkingtreding van de bijmengverplichting per 1 januari 2027 is van belang om duidelijkheid te bieden aan de groen gas sector voor (toekomstige) investeringen in productie-installaties. De inwerkingtreding van de bijmengverplichting is eerder al twee jaar uitgesteld. Nieuw uitstel zou leiden tot investeringsonzekerheid voor ondernemers in de groengassector en minder CO2-reductie.

Intensieve of extensieve veehouderij
In antwoord op vraag 42 stelt de regering: "Door mest van een aantal veehouders op een centrale locatie te vergisten is ook voor deze veehouders de productie van groen gas, en een reductie van ammoniak- en methaanemissies, te realiseren."[78]

113. Bij het vergisten van dagverse mest worden methaan en andere schadelijke emissies afgevangen, terwijl deze bij oudere mest kunnen ontsnappen. Hoe afhankelijk is de reductie van stikstof- en methaanuitstoot

---

[76] in het geval dat wordt afgezien van de wijziging van het Besluit handel in emissierechten waarmee de opt-in van glastuinbouw wordt geregeld, zie verder: https://wetgevingskalender.overheid.nl/Regeling/WGK028002.
[77] Zie artikel 30 undecies, eerste lid, van de Richtlijn 2003/87/EG van het Europees Parlement en de Raad van 13 oktober 2003 tot vaststelling van een regeling voor de handel in broeikasgasemissierechten binnen de Gemeenschap en tot wijziging van Richtlijn 96/61/EG van de Raad.
[78] *Kamerstukken I* 2026/27, 36.947, C, p. 15-16.

van het vergisten van dagverse mest versus mest die langere tijd wordt opgeslagen?

De reductie van stikstof- en methaanuitstoot bij mestvergisting is inderdaad afhankelijk van het moment waarop de mest wordt vergist. Bij het vergisten van dagverse mest worden methaanemissies uit mestopslagen vermeden, wat resulteert in een significante extra reductie van broeikasgasemissies. Daarnaast kan mestvergisting in combinatie met stalaanpassingen en mestverwerking (zoals stikstofstrippen of -scrubben) zorgen voor een significante reductie van stikstofuitstoot. Ook hierbij geldt dat deze reductie groter is als mest zo snel mogelijk wordt afgevoerd. Tegelijkertijd zorgt ook de vergisting van oudere mest nog steeds voor een reductie van zowel stikstof- als methaanemissies.

114. Wordt bij huidige collectieve mestvergisters gebruik gemaakt van dagverse mest of oudere mest?

Bij een deel van de collectieve mestvergisters wordt nog gewerkt met oudere mest, bij een ander gedeelte wordt gebruik gemaakt van versere mest waaronder dagverse mest. Er is momenteel een duidelijke verschuiving gaande richting het gebruik van versere mest. Met de bijmengverplichting groen gas wordt een prikkel gecreëerd voor de vergisting van zo vers mogelijke mest waardoor de verwachting is dat er steeds meer dagverse mest gebruikt zal kunnen worden.

115. Hoeveel minder stikstof-, methaan-, en ammoniakreductie verwacht de regering bij (collectieve) mestvergisting waar geen dagverse mest gebruikt wordt?

De reductie van uitstoot van methaan, stikstof en specifiek ammoniak is afhankelijk van vele factoren, waaronder de specifieke bedrijfsvoering en inderdaad ook de versheid van mest. Vergisting kan in combinatie met stalaanpassingen voor het snel verwijderen van mest uit de stal en het strippen van het digestaat in potentie een reductie van de methaanuitstoot van 65 – 90% en een reductie van ammoniakuitstoot van 55 – 90% realiseren[79]. Juist omdat deze reductie het hoogst is bij het vergisten van dagverse mest is ervoor gekozen om in de bijmengverplichting te sturen op ketenemissiereducties, om zo een grotere prikkel te realiseren voor het vergisten van dagverse mest.

Biomassa
Gevraagd naar de doorrekening van bronnen voor groengas verwijst de regering in antwoord 1 naar een rapport van CE Delft, dat ook houtige biomassa uit natuur en nevenstromen voedings- en genotmiddelenindustrie noemt.[80]

116. Hoe wordt er in deze wet gewaarborgd dat de bijmengverplichting niet gaat leiden tot meer groengas afkomstig van dierlijke biomassa, of biomassa die gepaard gaat met ontbossing?

De bijmengverplichting groen gas is techniekneutraal vormgegeven. Dat betekent dat alle grondstoffen en alle productietechnieken die zijn toegestaan binnen de Richtlijn Hernieuwbare Energie (RED) in aanmerking komen. Deze benadering is gekozen om marktinitiatieven niet te belemmeren en om een zo kosteneffectief mogelijke en duurzame, invulling van de doelstelling te faciliteren. Het Europese duurzaamheidskader dat gebruikt wordt bevat strenge eisen die ontbossing voorkomen. Hierdoor kan gewaarborgd worden dat de bijmengverplichting geen stimulans geeft voor ontbossing.

117. Hoe groot is het aandeel groen gas van dierlijke biomassa, volgens de schattingen van de regering?

Het kabinet stuurt binnen de bijmengverplichting niet op een specifieke verhouding tussen verschillende technieken of grondstoffen. Bij de vormgeving van de bijmengverplichting is voor de bepaling van de hoogte van de doelstelling uitgegaan

[79] WUR (december 2022) – Berekeningen emissies en economie voor verschillende scenario's voor verwaarding van rundveemest, zie ook: https://edepot.wur.nl/569408
[80] *Kamerstukken I* 2026/27, 36.947, C, p. 2.

van een grove verhouding tussen verschillende productietechnieken die gerealiseerd kunnen worden en de grondstoffen die daarvoor worden gebruikt. Deze verhouding is indicatief, en niet gebaseerd op specifieke inschattingen over de grootte van de veestapel.

Bij de doorrekening van de productiepotentie uit dierlijke mest, ter onderbouwing van bovenstaande verhouding, is rekening gehouden met productie van 400 miljoen kuub groen gas uit mestvergisting op een totaal van 1,1 miljard kuub gas. Sindsdien is de hoogte van de verplichting gereduceerd en is de bijmengverplichting opengesteld voor buitenlands groen gas, waardoor deze inschatting niet meer passend is. Uiteindelijk is het aan de markt welke aandelen in de praktijk gerealiseerd worden.

118. Hoe wordt de consument geïnformeerd over de herkomst van de bronnen van groengas? Bij warmte heeft de regering een regeling getroffen om consumenten te informeren over de herkomst van de warmte in het warmtenet waarop ze worden/zijn aangesloten. Is de regering bereid eenzelfde soort regeling in het leven te roepen voor groen gas?

De NEa zal jaarlijks, per inboeker, rapporteren over het land van productie en de aard en herkomst van grondstoffen die voor de productie van groen gas zijn gebruikt. Deze rapportage zal openbaar zijn. In de bijmengverplichting is geen bepaling opgenomen die energieleveranciers verplicht om consumenten te informeren over de herkomst van het groen gas in het kader van de bijmengverplichting. Indien een energieleverancier claimt groen gas te hebben geleverd, dan dient de energieleverancier hiervoor een Garantie van Oorsprong af te boeken. De ACM houdt toezicht op de claims die door energieleveranciers worden gemaakt over de hernieuwbaarheid van het gas.

Renure[81]
De regering haalt in haar antwoorden veelvuldig Renure aan als reden waarom mestvergisting duurzaam zou zijn en het kunstmestgebruik in Nederland zou terugdringen.[82]

119. Weegt de klimaatwinst van het vervangen van kunstmest door Renure op tegen het energiegebruik bij de productie van Renure? Zo ja, hoe onderbouwt de regering dit?

120. In hoeverre wordt de afhankelijkheid van fossiele producten daadwerkelijk verlaagd met Renure, gelet op de fossiele kunstmest die gebruikt wordt voor het gras en krachtvoer dat de dieren eten?

In het JRC rapport 'Technical proposals for the safe use of processed manure above the threshold established for Nitrate Vulnerable Zones by the Nitrates Directive (91/676/EEC)' is een inschatting gemaakt van de klimaatimpact van de productie van Renure in vergelijking met kunstmest.[83] Uit dit rapport komt een sterke indicatie dat de emissies van Renure productie een stuk lager zijn dan de 'best practice' emissies van productie van kunstmest uit fossiele bronnen (via het Haber-Bosch proces). Met de productie van Renure-meststoffen wordt geen nieuwe stikstof gecreëerd, maar wordt stikstof gebruikt die al in het landbouwsysteem zit. Die stikstof komt in de mest terecht via het gras (deels met kunstmest bemest of met Renure-meststoffen) en via ingekocht krachtvoer. De productie van Renure-meststoffen verandert niets aan de voerketen. Het gebruik van Renure-meststoffen verlaagt de hoeveelheid kunstmest die een landbouwer daar bovenop nog aanschaft voor bemesting van zijn percelen boven de gebruiksnorm dierlijke meststoffen en verlaagt daarmee de afhankelijkheid van aangekocht kunstmest voor Nederlandse landbouwers.

121. In antwoord op vraag 35 stelt de regering: "Biogas en groen gas uit mestvergisting gelden op grond van de RED als energie uit hernieuwbare bronnen."[84] *Kan de regering verwijzen naar hoe de RED dit gedefinieerd heeft?*

---

[81] *Recovered Nitrogen from Manure*
[82] *Kamerstukken I* 2026/27, 36.947, C.
[83] September 2020, beschikbaar op: https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC121636, p.75.
[84] *Kamerstukken I* 2026/27, 36.947, C, p. 13.

De RED kent geen aparte definitie voor groen gas of biomethaan, enkel voor biogas. Deze luidt: *“gasvormige brandstof die uit biomassa wordt geproduceerd”*.

De definitie van biomassa luidt: *“de biologisch afbreekbare fractie van producten, afvalstoffen en residuen van biologische oorsprong uit de landbouw, met inbegrip van plantaardige en dierlijke stoffen, de bosbouw en aanverwante bedrijfstakken, met inbegrip van de visserij en de aquacultuur, alsmede de biologisch afbreekbare fractie van afval, met inbegrip van industrieel en huishoudelijk afval van biologische oorsprong”.*

Met groen gas uit mestvergisting wordt biomethaan bedoeld. Dat is biogas dat is gezuiverd tot de kwaliteit van aardgas. Dit kan ook worden afgeleid uit de definitie van hernieuwbaar gas zoals opgenomen in de Europese gasrichtlijn[85], deze luidt: *“biogas zoals gedefinieerd in artikel 2, punt 28, van Richtlijn (EU) 2018/2001, waaronder biogas dat is opgewerkt tot biomethaan, en hernieuwbare brandstoffen van niet-biologische oorsprong zoals gedefinieerd in artikel 2, punt 36, van diezelfde richtlijn”*.

Bij het voorgaande moet de kanttekening worden geplaatst dat de Wet bijmengverplichting groen gas enkel op biomethaan ziet en niet op biogas. Het gaat immers om groen gas dat wordt ingevoed in het gasnet. Geproduceerd biogas zal eerst moeten worden opgewerkt tot aardgaskwaliteit voordat het in het gasnet kan worden geïnjecteerd.

Stientje van Veldhoven-van der Meer

Minister van Klimaat en Groene Groei

[85] Richtlijn (EU) 2024/1788 van het Europees Parlement en de Raad van 13 juni 2024 betreffende gemeenschappelijke regels voor de interne markten voor hernieuwbaar gas, aardgas en waterstof, tot wijziging van Richtlijn (EU) 2023/1791 en tot intrekking van Richtlijn 2009/73/EG (herschikking).